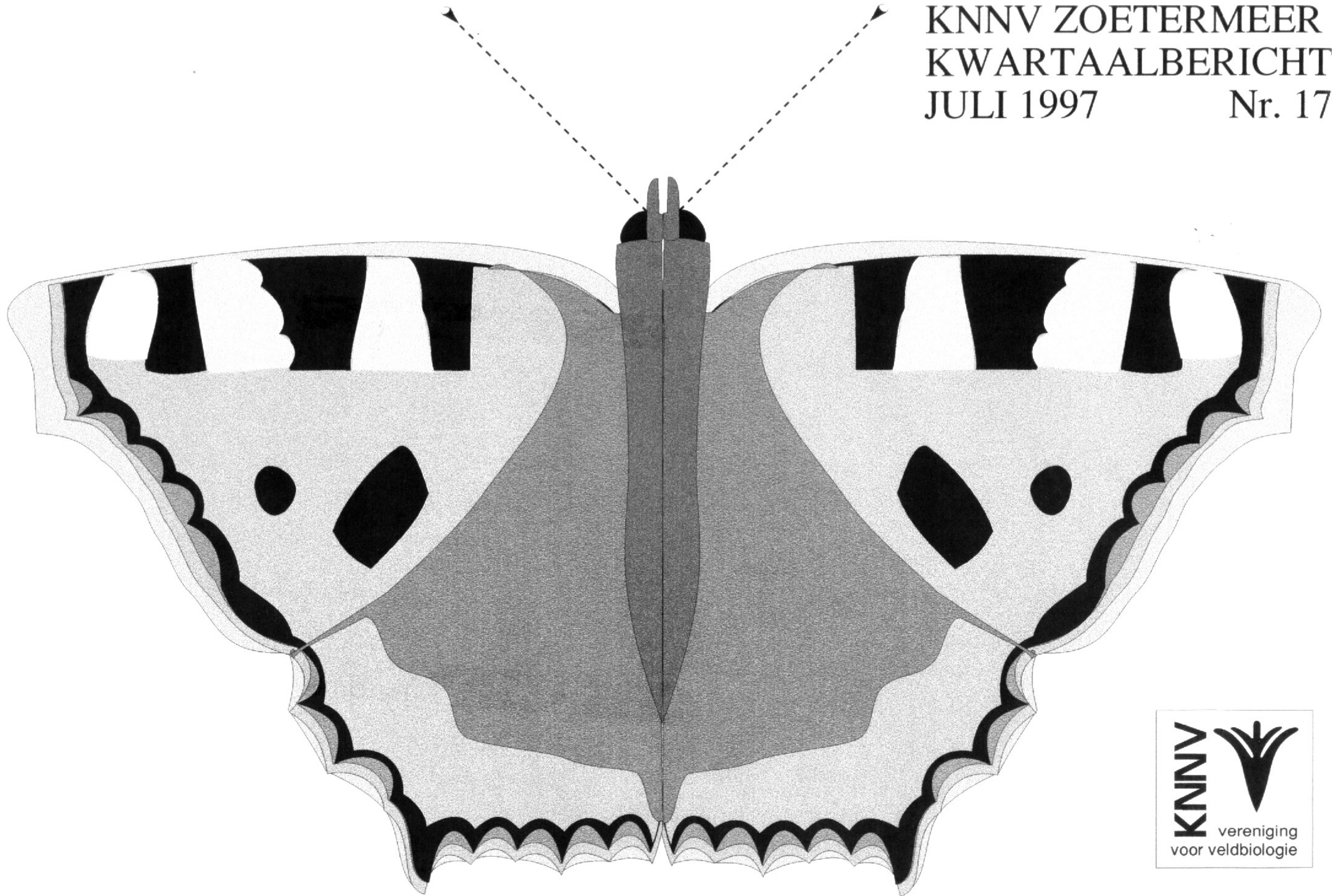


KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
JULI 1997 Nr. 17



KONINKLIJKE NEDERLANDSE NATUURHISTORISCHE VERENIGING KWARTAALBERICHT ZOETERMEER Nr.17 juli 1997

INHOUD

UIT DE VERENIGING	2
1 ACTIVITEITEN VAN DE IVN/KNNV AFD. ZOETERMEER	2
2 BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP	3
3 VACATURE PLATFORM GROEN!	3
VERSLAGEN VAN ACTIVITEITEN	5
4 EXCURSIE MET DE HAAGSE KNNV-PLANTENWERK GROEP	5
5 EXCURSIE "NATUUR IN EN BIJ DE STAD"	6
6 FLORISTISCH ONDERZOEK IN HET BUYTENPARK	7
GEZIEN IN ZOETERMEER	8
7 STEDELIJKE OF SPECIFIEKE AANDACHTSOORTEN	8
8 LIBELLENGIDS - UITNEEMBAAR	12
9 LIJST ZOETERMEERSE BROEDVOGELS	22
10 EGELS	24
11 HET VERLOREN BOS AAN DE NOORD-AA	26
12 BITTER BARBARAKRUID HERVONDEN!	28
13 BRYOLOGISCHE VERKENNINGEN DEEL 2	30
14 HERBARIUM	31
BUITEN DE VERENIGING	32
15 BERICHTEN	32
16 SLOOTNOOD	33
DATA	35
17 KALENDER	35
18 REGISTER	36
19 NAMEN	38

UIT DE VERENIGING

1 ACTIVITEITEN VAN DE IVN/KNNV AFD. ZOETERMEER

voor het derde kwartaal van 1997.

1) Krekels en sprinkhanen in het Westerpark op zaterdag 12 juli. Omdat deze zomer de sprinkhanenatlas uitkomt besteedt onze KNNV-afd. aandacht aan de biologie en verspreiding deze interessante diergroep.

Adrie van Heerden zal in het Westpunt om 14.00 uur (bij de natuurtuin in het Westerpark) een inleiding houden en aansluitend een excursie leiden in het park.

NB: het succes van de excursie is sterk weersafhankelijk.

2) Het groene strand van Oostvoorne op zondag 3 augustus. Een dagexcursie voor plantenliefhebbers met als thema: tussen zeekraal en parnassia.

Oostvoorne staat vooral bekend om zijn rijke flora waarbij vooral de soorten van natte duinvaleien rijk vertegenwoordigd zijn.

Aanmelden noodzakelijk i.v.m. het vervoer naar Oostvoorne (tel. 079- 3213152)

Vertrek uit Zoetermeer bij "De Soete aarde" om 9.00 uur.

3) Vlinders in de Middelduinen op het eiland Goeree op zaterdag 9 augustus.

Een dagexcursie georganiseerd door de vlinderwerkgroep voor iedereen die belangstelling heeft voor vlinders.

De Middelduinen zijn een afwisselend gebied dat rijk is aan bosrandvlinders.

Soorten als bont zandoogje, oranje zandoogje, bruin zandoogje, gehakkelde aurelia, landkaartje e.d. kunnen hier aangetroffen worden.

Inlichtingen bij Ben Prins (tel. 079- 5931749)

Vertrek uit Zoetermeer bij "De Soete Aarde" om 9.00 uur.

4) PLanten en vlinderexcursie in het Buytenpark op zondag 17 augustus.

De wilde flora en de dagvlinders behoren tot de organismen die gevolgd worden in hun ontwikkeling in dit bijzondere stukje Zoetermeer. Vertegenwoordigers van de planten- en de vlinderwerkgroep zullen U rondleiden en enkele aktuele zaken laten zien. Start: gebouw Delfland Buytenparklaan om 10.00 uur.

5) Natuur monitoren in het Buytenpark. Op zaterdag 23 augustus zullen enkele leden van de plantenwerkgroep onder leiding van Adrie an Heerden gaan kijken of er al ontwikkelingen te constateren zijn op waterplantengebied.

Start: gebouw Delfland Buytenparklaan om 9.00 uur.

6) Lezing over diersporen op donderdag 11 september in "De Soete Aarde"

Aanvang: 20.30 uur

7) Kunstwerken van zijde, een dialezing over kruisspinnen op

dinsdag 16 september in "De Soete Aarde"

Spreker: Ben Prins Aanvang 20.00 uur.

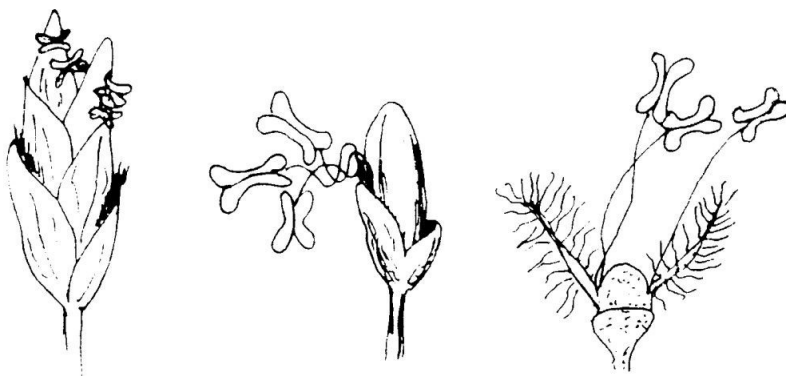
8) Spinnenexcursie op zaterdag 20 september in het natuurbos bij het Noord-Aa gebied.

Verzamelen bij paviljoen Aa-zicht. Excursieleider: Ben Prins Aanvang: 9.00 uur

2 BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP

Tilly Kester

De cursus "leren determineren" zit er al weer bijna op. De opzet van de cursus, het verlagen van de drempel naar het werken met een "echte" flora, lijkt te gaan slagen. In elk geval zijn alle 18 deelnemers gedurende de tweede helft van de avond enthousiast aan het werk om de vaak zelf meegebrachte planten met behulp van loep en flora op naam te brengen.



Opmerkelijk om te zien hoe Willem Rozema elke keer weer zijn enthousiasme op de cursisten weet over te brengen. "Als je de familie weet ben je al een flink eind op weg", dus wordt ook tijd ingeruimd voor het behandelen van familiekenmerken.

De bedoeling is dat in augustus of september nog één of twee keer in het veld de verworven kennis wordt uitgetest. Datum en plaats zullen op de laatste avond (30 juni) worden vastgesteld. En dan maar hopen dat onze plantenwerkgroep er een aantal actieve leden aan overhoudt!

3 VACATURE PLATFORM GROEN!

Pauline Verheij

Zoals sommigen van jullie wellicht weten, heb ik gedurende de afgelopen twee jaar voor de KNNV plaats genomen in het Platform Groen. Teneinde het bestuur op de hoogte te houden van de gang van zaken in het Platform, ben ik gedurende die periode tevens lid geweest van het KNNV-bestuur.

Aangezien ik steeds meer tijd kwijt ben aan mijn werk en andere activiteiten naast het Platform Groen, heb ik besloten om te stoppen met de vertegenwoordiging. Het zou echter ontzettend jammer zijn als met mijn vertrek de vertegenwoordiging van de KNNV in het Platform ten einde zou komen.

Daarom doe ik hierbij een **dringende oproep** aan alle KNNV-ers: wie wil de plaats in het Platform Groen voor de KNNV van mij overnemen? Er is geen specifieke kennis over natuur- of milieuzaken vereist. Uiteraard wordt wel gezocht naar iemand die zich interesseert voor natuur en milieu en het gemeentebestuur op dat gebied, en die daarover graag wil meepraten. In principe hoeft er niet veel tijd in gestoken te worden: het KNNV-bestuur vergadert één keer per twee maanden, het Platform elke maand. Voorbereiding voor de vergaderingen is minimaal.

Voor diegenen die zich nu afvragen wat het Platform Groen ook al weer precies was, volgt hieronder een korte beschrijving van de ontstaansgeschiedenis, werkzaamheden en samenstelling van het Platform.

Het Platform is een samenwerkingsverband ('koepel') van natuur-, milieu- en landschap-organisaties in Zoetermeer, met als doel het behartigen van de belangen/doelstellingen van die organisaties op -grotendeels - middellange termijn en 'in grote lijnen'. Dat komt meestal neer op het (kritisch) volgen van het overheidsbeleid in deze, met name in de zin van ruimtelijke plan-ontwikkeling en in een zo vroeg mogelijk stadium van idee-/planontwikkeling van de overheid.

Vooraf dus binnen Zoetermeer, maar vanzelfsprekend ook in de naaste omgeving daarvan, zoals Provincie en Stadsgebied Haaglanden.

Voorbeelden van dit alles: Westerpark (o.a. waterkwaliteit), de inrichting van Buytenpark en de aldaar zojuist gestarte natuurmonitoring, de inrichting van de Noordhovense- en Benthuizerplas, het plannen en aanbrengen van ecologische verbindingzones, de ontwikkeling van de gemeentelijke Visie Buitengebied (i.c. Meerpolder en Driemanspolder; in januari 1997 door de Gemeenteraad vastgesteld), de Landinrichting/ruilverkaveling "Leidschendam" (waartoe genoemde de Driemanspolder en Meerpolder ook behoren), de aanleg van de N469, de ontwikkeling ten noorden en oosten van de Noord-Aa (ons eigen plan Wielewaal!), de ontwikkeling van het gemeentelijk rapport (= handboek) "Natuurvriendelijke Oevers", de ontwikkeling van het gemeentelijk Natuurbeleidsplan ("Stadsnatuurplan"), etc., etc., maar ook bijvoorbeeld de verbetering van de verouderde Bomenverordening.

Het Platform is enige jaren geleden ontstaan naar aanleiding van het plan van Zoetermeer om de Wereld Ruiterspelen in het Westerpark mogelijk te maken, hetgeen desastreuze gevolgen zou hebben gehad voor het park en dus de bewoners.

Inmiddels zijn er goede contacten met Wethouders en vele ambtenaren en worden we veelal in een vroeg stadium bij idee-/planontwikkeling betrokken, soms intensief.

Het Platform is ook vertegenwoordigd in de nieuwe gemeentelijke Adviesraad voor Natuur en Milieu.

Vanzelfsprekend evalueren we achteraf, wat er - effectief - van onze "inbreng" in de definitieve uitvoeringen terecht is gekomen.

In praktische zin wordt het Platform gevormd door één (bestuurs)lid van elk van de aangesloten organisaties, aangevuld met een onafhankelijke voorzitter.

De aangesloten organisaties en hun vertegenwoordigers zijn:

1. Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's Gravenhage e.o. (AVN), afdeling Zoetermeer,
2. Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie (IVN), afdeling Zoetermeer
3. KNNV, afdeling Zoetermeer,
4. Vereniging Milieudefensie, afdeling Zoetermeer,
5. Vogelwerkgroep Zoetermeer,
6. Wereld Natuur Fonds (WNF), afdeling Zoetermeer.

De KNNV is weliswaar geen grote vereniging, maar vindt u ook niet dat onze stem gehoord moet worden in het Platform? Bent u geïnteresseerd of heeft u vragen, dan kunt u uiteraard contact met mij opnemen. Ik ben in de avonden bereikbaar op telefoonnummer 079-3312855.

VERSLAGEN VAN ACTIVITEITEN

4 EXCURSIE MET DE HAAGSE KNNV-PLANTENWERK GROEP

i.s.m. floron op 24 mei j.l.

Johan Vos

Het was een sombere zaterdagochtend, tot de excursiedoelen behoorden de Wassenaarse parken Backershagen, Rust en Vreugd en Wiltzang.

Door ziekte van Joop Mourik waren we wat de plantenkennis betreft op onszelf aangewezen. Gelukkig was daarvan voldoende aanwezig om achteraf op een leerzame ochtend te kunnen terugkijken.

Totaal werden er ruim 160 soorten gescoord.

Mij zijn vooral de volgende soorten bijgebleven:

Brede en smalle stekelvaren die vlak naast elkaar stonden, ondanks de veronderstelde verschillende milieuvorkeuren. De verschillen tussen de twee soorten waren in elk geval prachtig waarneembaar.

Borstgierstgras in volle glorie op donkere plaatsen en reuzenzwenkgras in rozetvorm met zijn karakteristieke brede glimmende grasgroene bladeren.

Schaduwgras met de schuin naar boven wijzende bovenste bladen, of zoals wij vroeger leerden "heil hitlergras".

Bastaardpaardenstaart en lidrus en heermoes in één berm door en naast elkaar.

Knolboterbloem in een grasberm waarna we uitgebreid gediscussieerd hebben over de overeenkomsten en verschillen met die andere boterbloemsoort met teruggeslagen kelkslippen, de behaarde boterbloem.

Drienerfmuur, een typische bosplant die in Zoetermeer dan ook ontbreekt.

Moerasmuur onderaan een talud in een zomp op de overgang naar de rietkraag, deze standplaats doet sterk denken aan die in de natuurtuin.

IJle zegge op meerdere plaatsen, o.a. aan het water.

Hardbladzonnebloem en daslook, twee soorten van stinzenmilieus.

Veelbloemige salomonszegel en kruipend zenegroen.

Veelbloemige veldbies die op verschillende plekken in vrij schrale graslanden stond.

Akkerleeuweklauw volop aanwezig in een droog schraal gazon (met duizendblad) en als klap op de vuurpeil bronkruid waar een aantal vochtige, beschaduwde gazons mee vol stond. Bronkruid had ik nog nooit eerder gezien maar dat kan ik mijzelf niet kwalijk nemen omdat dit plantje één van de onopvallendste soorten uit de Nederlandse flora is.

Het samen naar planten kijken is altijd weer een inspirerende bezigheid, volgende keer hopelijk weer met Joop erbij.

5 EXCURSIE "NATUUR IN EN BIJ DE STAD"

o.l.v. Arie Koster op zaterdag 31 mei j.l.

Annet de Jong

Arie Koster was op uitnodiging van de Adviesraad voor Natuur en Milieu in Zoetermeer om belangstellenden rond te leiden in ons natuurlijk groen.

Deze excursie was een logisch vervolg op de lezing die Arie op 20 maart j.l. hield op het stadhuis. Met de belangstelling viel het overigens wat tegen, een groepje van 13 excursiegangers volgde Arie nadat hij zichzelf kort had ingeleid de bosstrook in.

Arie is onderzoeker bij het instituut voor bos- en natuuronderzoek (IBN) te Wageningen en komt in die hoedanigheid overal in Nederland waar aan natuurlijk groenbeheer wordt gedaan. Hij vraagt aan de beheerder van de betreffende gemeente hoe hij het een en ander voor elkaar gekregen heeft, legt situaties vast op foto, schrijft boeken en "voelt zich meer natuurjournalist dan onderzoeker". Na zijn vakantie in de Dordogne was het hem in Nederland qua natuur behoorlijk tegengevallen, maar gelukkig was Zoetermeer er ook nog, "een verademing".



Arie Koster in Zoetermeer

Het natuurlijk beheer zoals dat sinds jaar en dag in Zoetermeer plaatsvindt heeft z'n vruchten afgeworpen, volgens Arie komen er in Zoetermeer meer plantensoorten voor dan je in een straal van 50 km. tegenkomt. En dan hebben we het nog niet eens over alles wat niet opvalt, zoals alle insecten die op die planten afkomen.

Het was een prachtige ochtend, zonnig, warm en helder. Terwijl vogelzang van winterkoning, tjiftjaf, koekoek, kleine karekiet en groene specht ons begeleidde vertelde Arie onderweg enthousiast over natuurlijke verjonging, de functie die staand en liggend dode hout vervult, natuurbeleving in al zijn facetten en hoe je ook met "groenafval" om kunt gaan.

Na de bosstrook volgden we de route het Westerpark in waar we de natuurtuin aandeden. De natuurtuin is volgens Johan Vos te beschouwen als de kraamkamer van het natuurlijk groenbeheer in Zoetermeer. Cees Los, de eerste beheerder heeft hier nu zo'n 20 jaar geleden letterlijk pionierswerk verricht door allerlei beheervormen in de praktijk uit te proberen.

Johan memoreerde het feit dat Cees in het begin van de jaren tachtig hem 's avonds thuis belde met de boodschap "ik geloof dat ik een orchidee heb!" Als je nu om je heen kijkt kun je je dit nauwelijks nog voorstellen. Overall waar je kijkt in de tuin zie je de paarse kleur van de brede orchis. Arie merkte op dat een gebied als de Zoetermeerse natuurtuin elders in het land door hekken omgeven wordt met het bordje "beschermde natuurgebied" erop! Wat voor het natuurlijk groenbeheer geldt, geldt ook voor veel plantensoorten. Ook in dit opzicht vervult de natuurtuin de functie van kraamkamer. Veel orchideeën zijn inmiddels met en zonder hulp van de beheerder uitgezwoven over de stad. De groene kikkers in de tuin hadden het blijkbaar naar hun zin, wij waren getuige van een oorverdovend kikkerconcert, het beeld van de wegschietende stekelbaarsjes maakte het beeld compleet. Op de terugweg zijn we door de wijk Meerzicht gelopen, richting Mandelabrug. Prachtig is te zien hoe de natuur op een aantal plaatsen vanuit het Westerpark de wijk binnendringt.

Bij het station Zoetermeer/Driemanspolder namen we afscheid van Arie. Duidelijk is dat de gemeente in de persoon van Arie Koster beschikt over een enthousiaste onbezoldigde promotor voor ons natuurlijk groen. Over stadspromotie gesproken!

6 FLORISTISCH ONDERZOEK IN HET BUYTENPARK o.l.v. Joop Mourik 14 juni



Onze voorzitter is van de partij

GEZIEN IN ZOETERMEER

7 STEDELIJKE OF SPECIFIEKE AANDACHTSOORTEN

Johan Vos

Dit keer aandacht voor vijf specifieke hooilandsoorten die zich in de Zoetermeerse wegbermen in de loop der jaren een (vaste) plaats hebben weten te verwerven.

Peen (*Daucus carota*) is een ruw behaarde lichtgroene merendeels tweejarige (na)zomerbloeiër. Peen bezit witte schermen met een opvallend lang veerdelig omwindsel, een taaie vrij dunne penwortel en meervoudig geveerd blad. Het middelste schermpje heeft een of meer zwartrode, enigszins vlezige bloemen, waarvan de functie bij mijn weten niet bekend is. Na de bloei trekken de schermen zich samen en ontstaat het karakteristieke "vogelnestje". Peen is al 4000 jaar uit ons land bekend, de nauw verwante gekweekte vorm (subsp. *sativus*) is pas in de middeleeuwen ingevoerd in onze streken. De cultuurvorm verschilt van de wilde door o.a. de geringere beharing, de bollere schermen en natuurlijk de grote vlezige, oranje penwortel.



Peen

Waar wortelzaad wordt gekweekt wordt peen in wegbermen bestreden omdat via een eventuele kruisbestuiving de specifieke eigenschappen die zorgen voor eetbare wortels kunnen verdwijnen. Peen komt in een groot deel van ons land voor hoewel ze weinig opheeft met zware kleibodems zoals die in Zoetermeer. Dit geldt trouwens voor meer soorten die zijn uitgerust met een penwortel. Peen hoort van nature meer thuis op kalkhoudende, zandige gronden of lichte klei, waarbij haar voorkeur uitgaat naar zonnige standplaatsen. In de duinen is peen dan ook een algemeen voorkomende soort en dit geldt ook voor de zandige Zoetermeerse wegbermen, waar ze vroeger standaard in bermengsels werd meegezaaid.

Peen is een hooilandsoort die maaien en begrazing uitstekend kan verdragen. Na het maaien maakt de plant verschillende zijscheuten die dan vervolgens uitgroeien en in bloei komen. Wel blijven deze planten veel lager dan de exemplaren die ongestoord kunnen uitgroeien. We noemen dit dan de "maaivorm".

In de Zoetermeerse bermen zien we peen vaak vergezeld van duizendblad, smalle weegbree, margriet, hopklaver, pastinaak en knoopkruid.

Verder is peen natuurlijk beroemd vanwege zijn innige relatie met "de koningin van de Europese vlinders", de koninginpage. De rupsen van deze soorten gebruiken peen als waardplant. Deze vlinder komt maar zelden de hollandse winter door en een goed of slecht koninginpagejaar heeft dan ook alles te maken met vlinders die in de lente uit het zuiden ons land binnenvliegen. Helaas bereiken ze hoogst zelden het gebied boven de grote rivieren. Ik zou niet weten of deze vlinder ooit in Zoetermeer of omgeving is waargenomen.

Bermooievaarsbek (*Geranium pyrenaicum*) is een overblijvende ooievaarsbeksoort met een stevige penwortel. De plant heeft zowel korte klierharen als lange zachte haren. De bladen zijn gespleten tot gedeeld en de kroonbladen zijn lichtpaars met aan het begin van de bloeitijd een blauwe gloed.

Het geslacht ooievaarsbek dankt zijn naam aan de gelijkenis die er bestaat tussen de ingenieuze constructie waarmee de vruchten samenhangen en de snavel van een ooievaar. De plaatsduiding "berm" duidt op het veelvuldig voorkomen van deze soort in wegbermen. De oude nederlandse naam "pyreneese ooievaarsbek" (*pyrenaicum*) geeft meer de oorsprong van de soort weer die is gelegen in de bergstreken van zuid-europa.

In Nederland is de soort voor het eerst in de tweede helft van de vorige eeuw gesignaleerd in de omgeving van Leiden. Sinds die tijd heeft de bermooievaarsbek haar territorium gestaag uitgebreid langs de grote rivieren en spoorlijnen en recentelijk ook langs autowegen.



28/5/1997
Bermooievaarsbek
dia: J.V.
tek: WL

Bermooievaarsbek tek. Wim de Liefde

Tegenwoordig komen we deze immigrant uit het zuiden ook nogal eens in steden tegen. Misschien is het klimatologisch iets warmere stedelijk gebied hier debet aan!

In de atlas van de nederlandse flora wordt de verwachting uitgesproken dat de bermooievaarsbek zich hier te lande op de zwaardere grondsoorten verder zal uitbreiden. In Zoetermeer maakte ook deze soort in de jaren '80 deel uit van een bermmengsel met hooilandsoorten dat éénmalig werd gebruikt bij het inzaaien van nieuw aangelegde wegbermen. Dit mengsel nam de plaats in van een deel van het uit te zaaien graszaad. In tegenstelling tot een aantal andere hooilandsoorten zoals peen (zie boven), pastinaak, duizendblad en margriet is bermooievaarsbek altijd een vrij zeldzame plant gebleven in Zoetermeer. Persoonlijk ken ik de soort maar van een paar verspreide groeiplaatsen in wegbermen, hoewel er toch ook regelmatig planten opduiken op volstrekt onverwachtse locaties.

Het bruin blauwtje, de vlinder die aangewezen is op soorten uit de ooievaarsbekfamilie schijnt een sterke voorkeur te hebben voor de éénjarige vertegenwoordigers van deze familie. In Zoetermeer zijn dat vooral de slipbladige (hooiland) en de zachte (gazon) ooievaarsbek. De kleine en rondbladige ooievaarsbek zijn wat hun voorkomen betreft veel zeldzamer.

Knoopkruid (*Centaurea jacea*) is een overblijvende forse donkergroene plant die in de zomer en nazomer, soms tot diep in de herfst bloeit. Vaak vormen de planten uitlopers die eindigen in een rozet. Deze rozetten ontwikkelen zich vervolgens tot nieuwe planten, een vorm van vegetatieve voortplanting.

De naam *Centaurea* schijnt overigens afkomstig te zijn van ene Centaur, een bekwaam arts-geneeskundige uit de Griekse geschiedenis. Het verhaal gaat dat het sap van een centaureasoort wonden kan genezen.

Knoopkruid is een bijzonder vormenrijke "soort".



Vroeger werd een hele reeks knoopkruidsoorten onderscheiden maar met de komst van de 20e druk van de Heukel's flora zijn deze soorten bij elkaar geveegd tot één "grote soort".

Dit was noodzakelijk omdat de onderscheiden soorten zoveel overlap in hun kenmerken vertoonden dat deze indeling niet langer houdbaar was.

Een gevolg van de "herindeling" is dat er grote verschillen binnen de soort bestaan. Zo kennen we knoopkruiden met allerlei verschillende bladvormen en beharing, met en zonder stralende randbloemen, met een vroege en latere bloeitijd enz.

Knoopkruid komt in heel Nederland voor op matig voedselrijke gronden, met uitzondering van het noord-oosten van ons land. De soort heeft een voorkeur voor niet te zware grond (lichte klei en zand) en zware bemesting verdraagt ze slecht. In Zoetermeer is knoopkruid een vrij algemeen voorkomende soort. Vroeger werd knoopkruid (met stralende randbloemen) eenmalig meegezaaid in bermmengsels. Gebleken is dat deze vorm uitstekend gedijt in hooiland dat relatief laat gemaaid wordt, b.v. in augustus. Voorbeelden zijn westerpark en de bermen van de Afrika- en Australiëweg, al moet gezegd worden dat knoopkruid nooit zo massaal optreedt als pastnaak, duizendblad of margriet.

Ook de ongestraalde vorm komt op een aantal plaatsen in Zoetermeer voor, b.v. in de berm van de A12, zuidzijde langs de spoorlijn tussen de stations Zoetermeer en Zoetermeer-oost. Deze vorm is bij mijn weten nooit kunstmatig verspreid.

Knoopkruid staat bekend om zijn "motelfunctie". Veel vlinders, hommels, solitaire en honingbijen komen op de nectar af. De pluimvoetbij schijnt zelfs een voorkeur voor deze soort te vertonen.

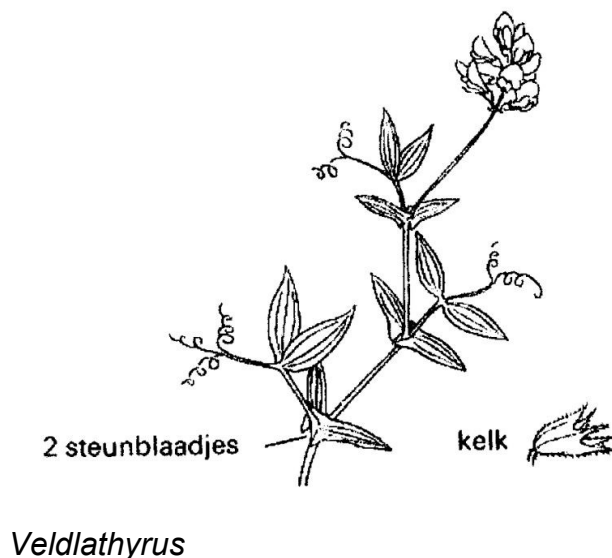
Veldlathyrus (*Lathyrus pratensis*) is een overblijvende klimplant met een kantige stengel die al in juni bloeit. De lichtgele vlinderbloemen zijn in trossen gerangschikt. De bladeren zijn opgebouwd uit tegenoverstaande blauw-grijze langwerpige deelblaadjes en een vertakte rank. Aan de voet van de bladsteel staan tegenoverstaande steunblaadjes met een spiesvormige voet.

Met de rank tracht de veldlathyrusplant langere bloeiwijzen, zoals die van grassen te omwikkelen en daar steun te vinden om in de bovenlaag van te begroeiing door te dringen. In de vruchttijd rijpen de ronde donkere zaden in grote zwarte peulen, die vervolgens door de openspringende kleppen worden weggeslingerd.

De zaden kunnen jaren lang in de grond blijven zonder hun kiemkracht te verliezen.

De geslachtsnaam *Lathyrus* is een samenstelling van *la* (=zeer) en *thuros* (=afvoerend, prikkelend, onstuimig) ontleend aan twee zuid-europese *Lathyrus*-soorten die bekend stonden om hun geslachtsdrift opwekkende eigenschappen. *Pratensis*, in weiden groeiend, slaat op de groeiplaats in bouw- en grasland. In gedroogde staat draagt veldlathyrus bij aan een eiwitrijk veevoeder.

In grote delen van Nederland is de veldlathyrus een algemeen voorkomende plant, met uitzondering van de zandgronden.



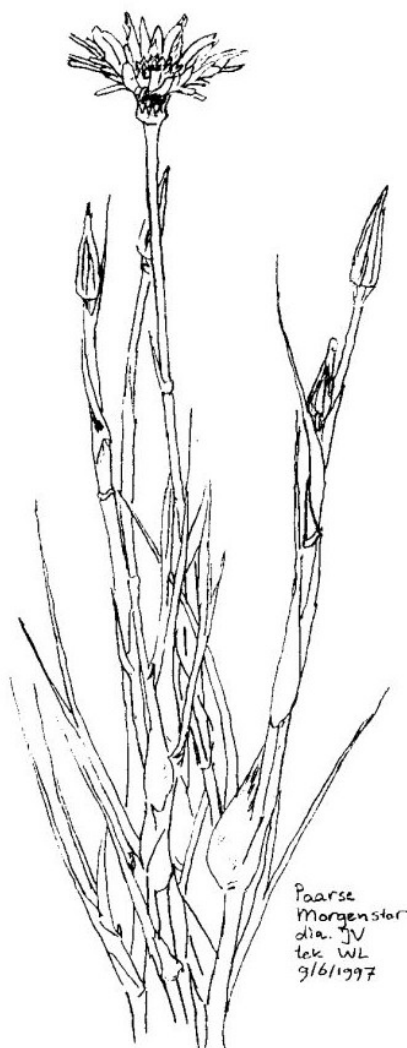
De atlas van de Nederlandse flora meldt dat zij nu zelfs meer voorkomt dan dat vroeger het geval was. *Veldlathyrus* groeit in vochthoudende wegbermen en verdraagt zoals zoveel bierplanten geen overmatige bemesting en (te) vroeg maaien. Om voor mij onduidelijke redenen is veldlathyrus in Zoetermeer nooit een algemene bierplant geworden. Persoonlijk ken ik haar van een aantal verspreide groeiplaatsen waar zij al jaren trouw standhoudt maar van enige uitbreiding is geen sprake. In zekere zin geldt dit ook voor haar meest naaste familielid, de aardaker (*Lathyrus tuberosus*) die al jaren bekend is van een heel grote groeiplaats in het Westerpark. Deze *Lathyrus*-soort met haar helderrode bloemtrossen werd vroeger gekweekt om de eetbare wortelknolletjes. Paarse morgenster (*Tragopogon porrifolius*) is een tweejarige, hoog opgaande (in Zoetermeer tot wel 1.50 m.!) plant met grasachtige bladen en een opvallende kleur. Deze morgenster verschilt van de gele behalve wat de kleur betreft, door de opvallend knotsvormig opgeblazen stengel onder de bloemhoofdjes. Zoals bij alle morgensterren bloeit ook deze soort bij zonnig weer tot het middaguur. *Tragopogon* betekent boksbaard wat verwijst naar het hoofdje met vruchtpluis. De vruchten van morgensterren behoren tot de beste vliegers onder de Nederlandse composieten. Het behoeft dan ook geen verbazing te wekken dat morgensterren kunnen opduiken in alle hoeken en gaten van de stad. De paarse morgenster is oorspronkelijk afkomstig uit het middellandse-zeegebied en is op het ogenblik in Nederland een zeldzame verschijning. De soort werd lang geleden in deze streken gekweekt om haar eetbare wortel en jonge spruiten. In de zeventiende eeuw werd de paarse morgenster als groente verdrongen door de schorseneer waarvan de wortel beter houdbaar is. Vermoedt wordt dat de planten die heden ten dage in west-Nederland voorkomen nakomelingen zijn van hun gekweekte voorouders. Paarse morgenster heeft een penwortel die gezien haar verspreiding goed overweg kan met zware kleigrond. Ook deze soort maakte in de periode '83- '90 deel uit van het gemeentelijk biermengsel, maar haar hedendaagse voorkomen is allang niet meer terug te voeren op deze vroegere zaai-activiteiten. Maar ook natuurminnende stadsbewoners kunnen een bijdrage leveren aan de verspreiding van deze schitterende soort.

In KNNV-kwartaalbericht nr. 2 van oktober '93 doet Jan Muijs een aantal bekentenissen.

Op het ogenblik komt de paarse morgenster vooral voor in "lang gras" waar niet te vroeg wordt gemaaid. Maar ook tussen allerlei bodembedekkende struikjes in de stad blijkt zij een geschikt milieu gevonden te hebben. Overigens deelt zij dit gedrag met dat van de gele morgenster. Deze laatste soort is zelfs in staat om een hele extra bovenverdieping te vormen op 50 cm. hoogte boven de bodembedekkers.

De bastaard tussen de paarse en de gele (*T x mirabilis*), met bruin-rode bloemhoofdjes heb ik ook dit jaar weer volop langs de hoofdtocht in Buytenwegh aangetroffen temidden van beide oudersoorten!

De bleke morgenster lijkt gezien de knotsvormig, opgeblazen stengeltop in gesloten vorm erg op de paarse, maar deze soort is tot op heden nog niet in Zoetermeer aangetroffen. Deze typische spoorbegeleider is echter wel sterk in opmars in onze regio. Wie vindt het eerste Zoetermeerse exemplaar?



Paarse morgenster tek. Wim de Liefde

8 LIBELLENGIDS (uitneembaar)

Ben Prins heeft voor de KNNV alweer een topprestatie geleverd door ons op de volgende bladzijden een libellen-determinatiegids aan te bieden. Dit deel gaat over de waterjuffers en directe verwanten in Nederland. In het volgende nummer komen de grote libellen aan de orde. De soorten die rond Zoetermeer zijn gezien zijn met symbolen aangegeven.

Om de tabellen te kunnen samenvoegen zijn ze in het midden van het blad opgenomen, zodat ze uitneembaar zijn en later tot één tabel kunnen worden samengevoegd.

LIBELLEN VAN NEDERLAND - DETERMINEREN MET VELDKENMERKEN

HOE VINDT U DE WEG ?

B. PRINS, 1997
TOERKAPELLE

- Begin op TABEL 1 bovenaan bij "VLEUGELS IN RUST"
- Kijk naar de libel, die u op naam wilt brengen, of deze zittend de vleugels uitgespreid houdt of naar achteren gevouwen. Beide mogelijkheden zijn met tekeningen aangegeven.
- Volg nu het lijntje, dat bij "VLEUGELS IN RUST" begint, naar zowel links als rechts en kies uit één van de twee mogelijkheden: "NAAR ACHTEREN GEHOUDEN" of "VLAK UITGESPREID".
- Heeft de libel de vleugels uitgestrekt, dan volgt u het lijntje naar rechts en komt u onder de voorbeeldtekening uit bij "GROTE LIBELLEN". U wordt dan verwezen naar TABEL 9.
- Staan de vleugels echter schuin naar achteren gericht, of liggen ze tegen het achterlijf aan, dan volgt u het lijntje naar links en komt u uit bij "KLEINE LIBELLEN".
- Het lijntje loopt nu onder de tekeningen met extra informatie naar rechts verder, en opnieuw kunt u kiezen uit twee mogelijkheden.
- Gaat u naar links, dan leest u "GROTE VLEUGELVLEKKEN" en komt u terecht bij de BEEKZUFFERS.
- Gaat u naar rechts, dan leest u "NOOIT VLEUGELVLEKKEN" en wordt u doorverwezen naar TABEL 2.
- Heeft uw libel glasheldere vleugels en geen vleugelvlekken, dan begint u bovenaan TABEL 2. U ziet nu bovenaan deze (en ook bij de andere tabellen) de belangrijkste kenmerken herhaald. Kloppen deze met de libel, die u op naam wilt brengen, dan weet u nu zeker, dat u op de goede weg bent.
- Opnieuw wordt u gevraagd te kiezen tussen links en rechts, nu tussen een "groot" en een "klein" pterostigma. Deze term vindt u uitgelegd op zowel TABEL 1 als bovenaan TABEL 2.
- Zo, steeds kiesend uit twee of drie mogelijkheden, komt u uiteindelijk bij de juiste naam van uw libel. SUCCES!

WAT U VERDER MOET WETEN

- Bij iedere soort staat een korte omschrijving van de LEEFTIJDGEVING, en van de VLEGTIJD: b.v. (apr.) mei. JUNI. JULI. aug. (sept.). De hoofdperiode is aangegeven in hoofdletters: JUNI. JULI. De periode, waarin de libel veel minder voorkomt, met kleine letters: mei en aug. en de periode, waarin de soort nauwelijks te zien is, tussen haken: (apr.) (sept).
- Het achterlijf van iedere libel heeft tien segmenten. Deze zijn genummerd van 1 t/m 10 op de tekeningen, te beginnen bij het borststuk met nr. 1 en te eindigen bij de achterlijfspunt met nr. 10. Nummers bij de tekeningen verwijzen dus naar de desbetreffende achterlijfssegmenten.
- Met zwart opgevulde pijltjes geven extra belangrijke determinatiekenmerken aan. →

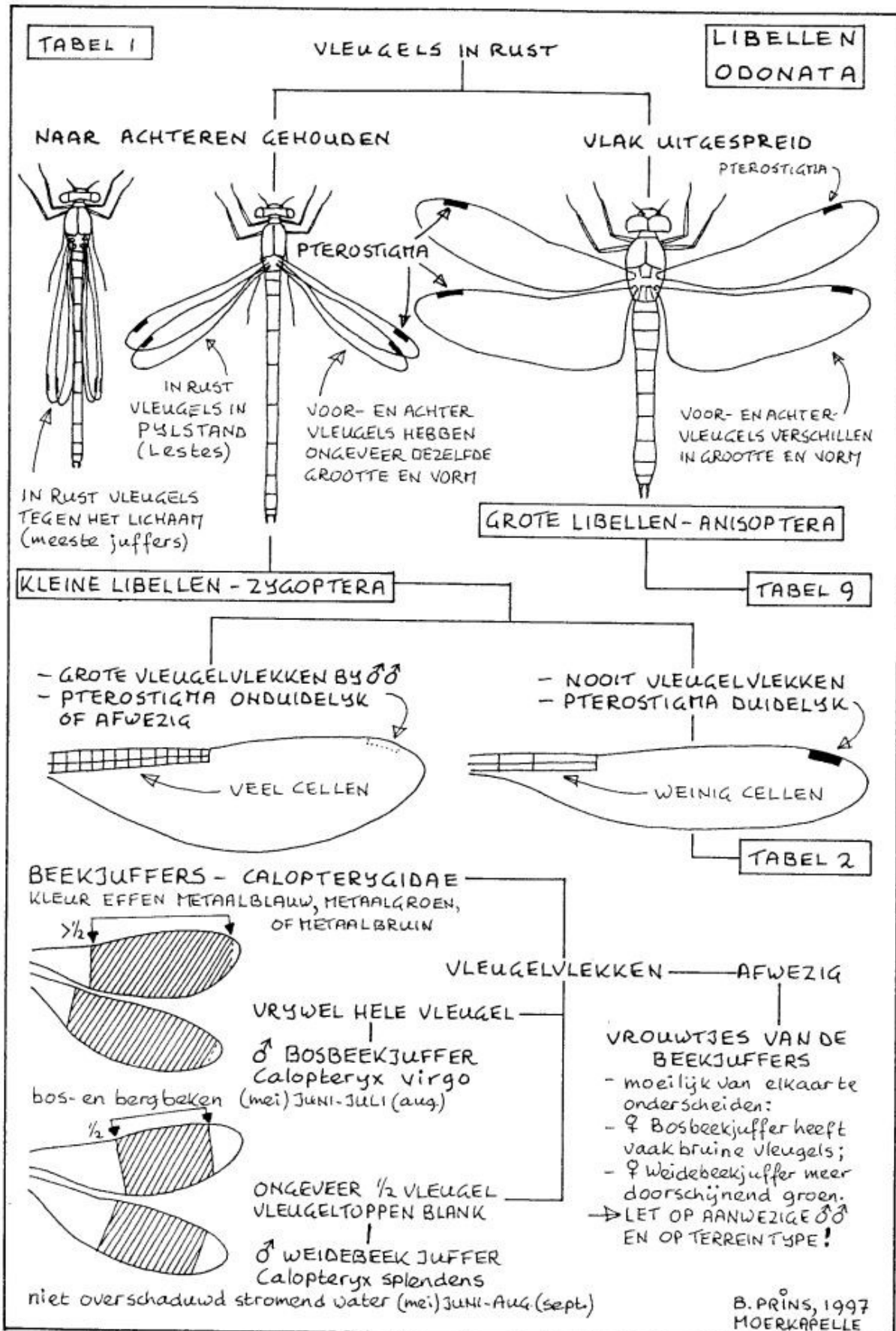
LIBELLEN UIT ZOETERMEER EN OMGEVING (ruim genomen!)

Deze zijn bij de voorkomende soorten als volgt aangegeven:

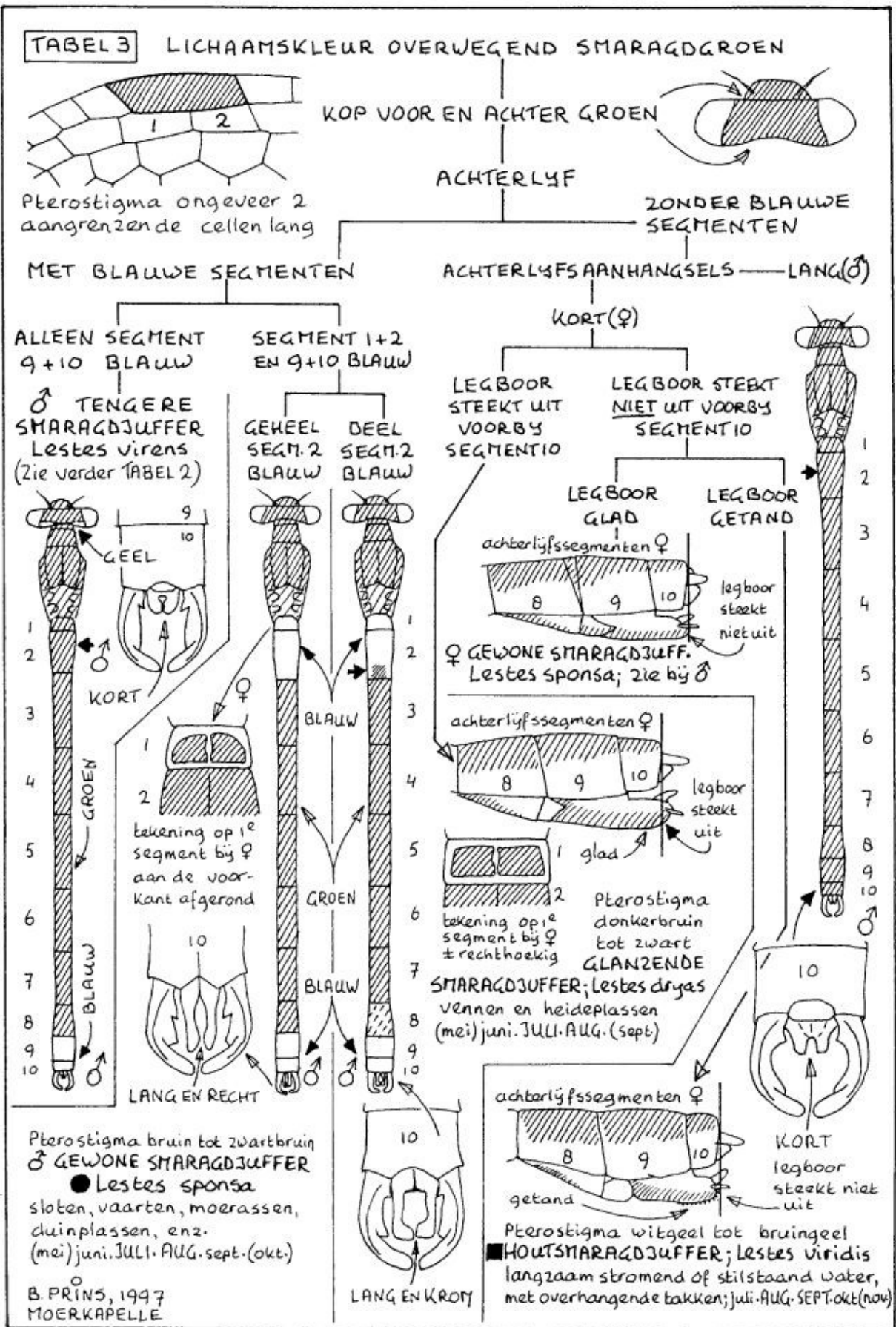
- = algemeen voorkomend
- = niet algemeen tot vrij zeldzaam
- = erg zeldzaam, vaak dwaalgast

→ LET OP! Jonge libellen hebben een licht gekleurd pterostigma. Bovendien krijgen de mannetjes (= ♂♂) hun volwassen kleur pas in de loop van enkele dagen en lijken in het begin veel op de vrouwtjes (= ♀♀).

LIBELLEN VAN NEDERLAND - BEEKJUFFERS



LIBELLEN VAN NEDERLAND - METAALGLANSJUFFERS



TABEL 4

♂♂ MET VEEL BLAUW OF ROOD

KLEINE LIBELLEN
ZYGOPTERA

ACHTERHOOFDSVLEKKEN OP DE KOP

GEEN

DRUPPELVORM

STREEPVORM

BREED

SMAL

Pterostigma hoogstens 1/2 aangrenzende cel lang

- SCHENEN 2^e EN 3^e PAAR POTEN VERBREED
- POTEN CRÊME KLEURIG
- ♂♂ ZONDER ROOD
- 4 LICHTE RUGSTREPEN

BREEDSCHEENJUFFER
Platycnemis pennipes

TABEL 5

KANAALJUFFER
Cercion lindeni

RODE JUFFERS

TABEL 8

4 LICHTE RUGSTREPEN

zijaanzicht

♂ kleur overwegend lichtblauw, soms crême

♀ kleur lichtgroen tot bleekgeel

- riviertjes, zwak stromende beekjes, soms in zuurstofrijke plassen
- (mei) JUNI, JULI, aug. (sept.)

2 LICHTE RUGSTREPEN

2 korte zwarte zijstreepjes

zijaanzicht

♂ kleur helderblauw

♀ kleur lichtgroen met alleen segmenten 4-6 blauw

- langzaam stromende beken of grotere plassen
- (juni) juli, AUG. (sept.)

LICHTBLAUW, SOMS CRÊME

LICHTGROEN TOT BLEEKGEEL

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

BLAUW

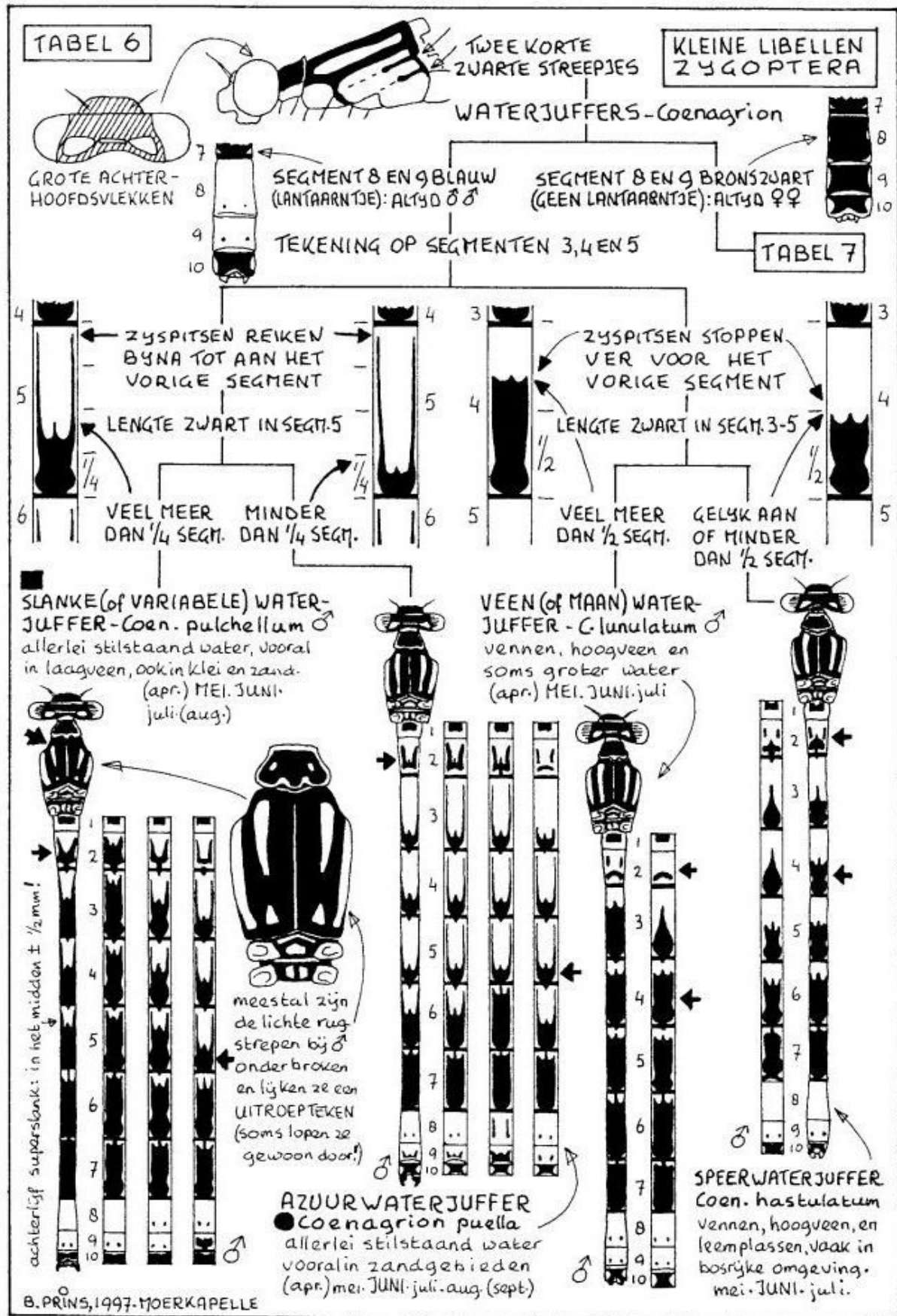
LICHTBLAUW

LICHTGROEN

LICHTGROEN

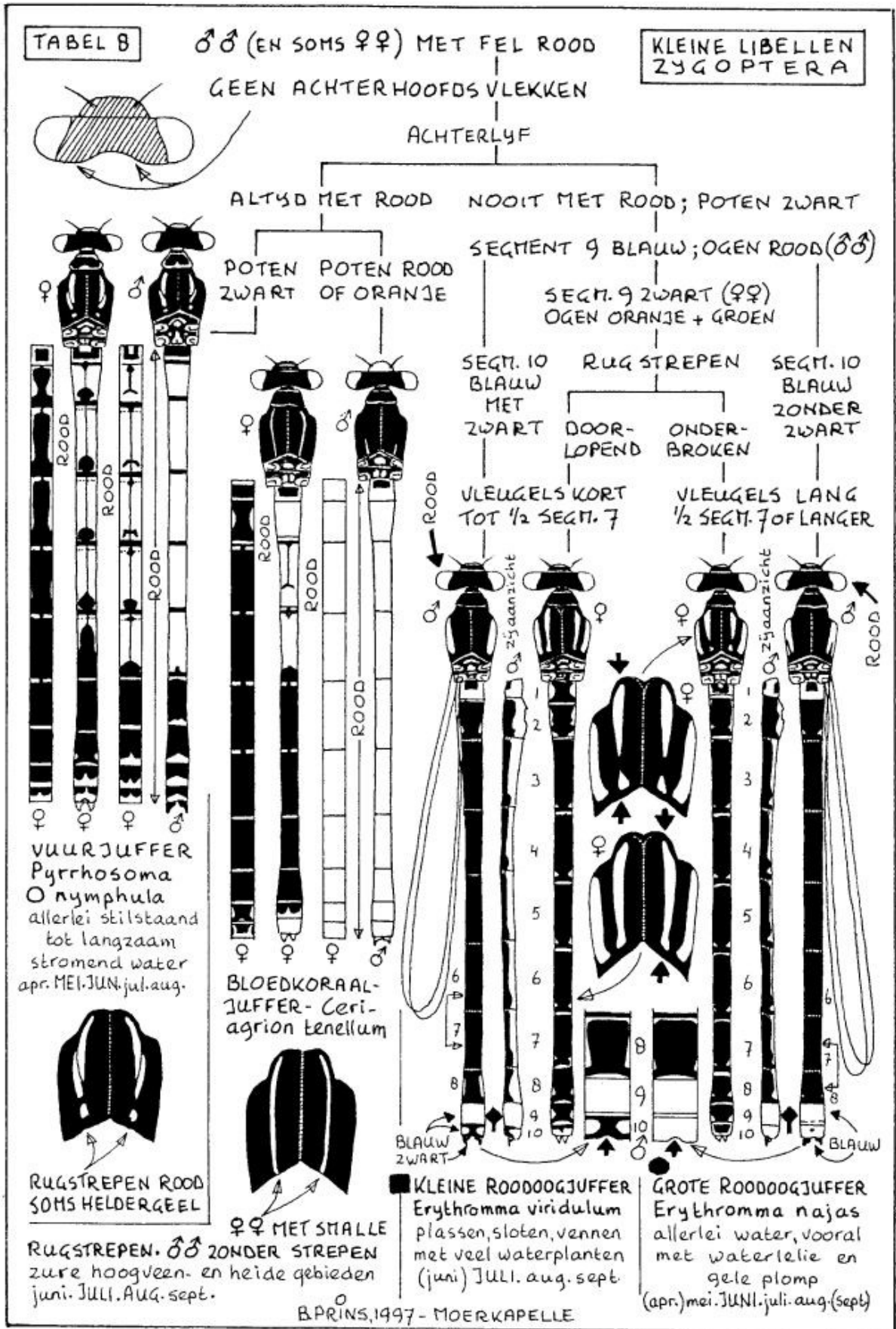
BLAUW

LIBELLEN VAN NEDERLAND - BLAUWE JUFFERS-3



B. PRINS, 1997. MOERKAPELLE

LIBELLEN VAN NEDERLAND - RODE JUFFERS



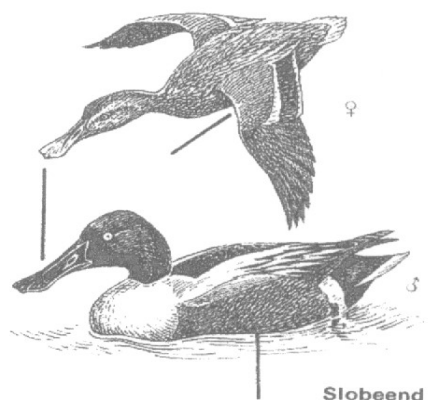
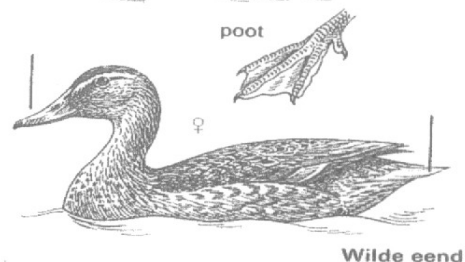
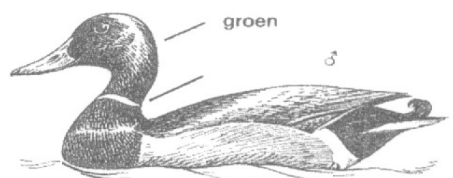
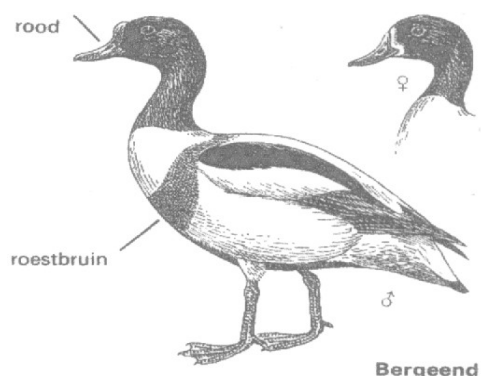
9 LIJST VAN ZOETERMEERSE BROEDVOGELS

Winfried van Meerendonk/Johan Vos

In 1996 heeft Winfried van Meerendonk in overleg met diverse prominente leden van de vogelwerkgroep de onderstaande lijst van Zoetermeerse broedvogels samengesteld. De lijst met 78 soorten heeft betrekking op waarnemingen die in de jaren '90 op Zoetermeers grondgebied (inclusief het stuk meerpolder dat tot de gemeente behoort) zijn gedaan. Deze lijst wordt zowel in de "Praatpaal" als in ons KNNV-kwartaalbericht gepubliceerd. We hopen op deze manier zoveel mogelijk reacties te krijgen om terzijner tijd de lijst verder te kunnen vervolmaken.

Graag uw reactie dus!

nr	Euringnr	Status	Soort	Aantal	* jaren
1	00090		Fuut	3	
2	01220		Blauwe reiger	1	
3	01340	RL/tz	Ooievaar	1	* '94/'95/'96
4	01520		Knobbelzwaan	2	
5	01700		Nijlgans	2	
6	01730		Bergeend	1	'96
7	01860		Wilde eend	3	
8	01940	tz	Slobeend	1	
9	01980		Tafeleend	2	
10	02030		Kuifeend	3	
11	02600		Bruine kiekendief	1	
12	02690		Sperwer	1	'94/'95/'96
13	03040	tz	Torenvalk	3	*
14	03100		Boomvalk	2	
15	03670	RL	Patrijs	2	
16	03940		Fazant	2	
17	04240		Waterhoen	3	
18	04290		Meerkoet	3	
19	04500		Scholekster	3	
20	04560	RL/iz	Kluut	2	
21	04690	tz	Kleine plevier	2	
22	04930		Kievit	3	
23	05320	RL/it	Grutto	2	
24	05460	RL	Turreluu	2	
25	06150	RL/tz	Visdief	3	
26	06680		Holenduif	2	
27	06700		Houtduif	3	
28	06840		Turkse tortel	3	
29	06870		Tortelduif	2	
30	07240		Koekoek	2	
31	07570	tz	Steenuil	1	* '95
32	07610		Bosuil	2	* '94/'95/'96
33	07670		Ransuil	2	
34	07950		Gierzwaluw	3	*
35	08560	RL/tz	Groene specht	2	
36	08760		Grote bonte specht	3	
37	09720	RL/tz	Kuifleeuwerik	1	



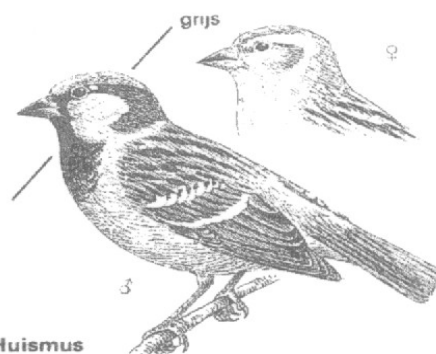
nr	Euringnr	Status	Soort	Aantal	* jaren
38	09760		Veldleeuwerik	2	
39	09810	RL/tz	Oeverzwaluw	1	* '92
40	09920		Boerenzwaluw	3	
41	10010		Huiszwaluw	2	*
42	10110		Graspieper	3	
43	10140		Nachtegaal	2	
44	10170		Gele kwikstaart	1	
45	10200		Witte kwikstaart	3	
46	10660		Winterkoning	3	
47	10840		Heggemus	3	
48	10990		Roodborst	3	
49	11060	iz	Blauwborst	1	'96
50	11210		Zwarte roodstaart	2	
51	11870		Merel	3	
52	12000		Zanglijster	3	
53	12500		Bosrietzanger	2	
54	12510		Kleine karekiet	3	
55	12590		Spotvogel	2	
56	12740		Braamsluiper	2	
57	12750		Grasmus	2	
58	12770		Zwartkop	3	
59	13110		Tjiftjaf	3	
60	13120		Fitis	3	
61	13350		Grauwe vliegenvanger	2	*
62	13640		Tuinfluit	2	
63	14370		Staartmees	2	
64	14620		Pimpelmees	3	*
65	14640		Koolmees	3	*
66	14870		Boomkruiper	2	*
67	15390		Vlaamse gaai	2	
68	15490		Ekster	3	
69	15600		Kauw	3	
70	15670		Zwarte kraai	3	
71	15820		Spreeuw	3	
72	15910		Huismus	3	
73	15980		Ringmus	2	
74	16360		Vink	2	
75	16490		Groenling	3	
76	16530		Putter	3	
77	16600		Kneu	2	
78	18770		Rietgors	3	



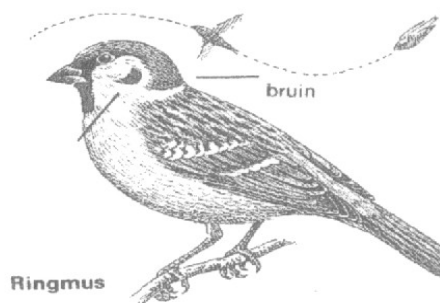
Ransuil



Bosuil



Huismus



Ringmus

Aantal is een schatting van het aantal broedparen (1-zeldzaam/sporadisch, 2-regelmatig voorkomend, 3-algemeen, soorten voorzien van * betekent dat het hier tevens gaat om kunstmatige nestgelegenheid)

Status geeft aan of het een zogenaamde rode lijst soort betreft (RL) of dat de soort voldoet aan de criteria die het Nederlands natuurbeleid stelt t.a.v doelloorten.

i= internationaal van belang,

t= in aantal sterk teruglopend en

z= zeldzaam in Nederland

10 EGELS

Johan Vos

Het stadsnatuurplan in wording onderscheidt een 11-tal streefbeelden voor de natuur in Zoetermeer. Elk streefbeeld hebben we voorzien van een tot de verbeelding sprekend symbool.

De egel is uitgeroepen tot symbool voor "natuur van de woonomgeving".

Egels zijn uitgesproken schemerdieren die een winterslaap houden. Egels worden door veel mensen als "nuttig" gezien daar ze een aantal dieren die wij onprettig vinden (naaktslakken) eten. Om die reden zijn egels in het verleden op tal van plaatsen in Nederland uitgezet.

In Zoetermeer komen egels, naar wordt aangenomen algemeen voor in de woonomgeving, hoewel ze een weinig opvallend bestaan leiden.

Ze genieten echter een enorme populariteit onder de bevolking, wat onder andere blijkt uit hoeveel er jaarlijks bij de stichting egelopvang aan de Voorweg worden binnengebracht. Het gaat in dat geval om zieke, te kleine, aangereden, door honden gebeten of in het water gevallen dieren.



De egel tek. Marianne Ketting

De 30 vrijwilligers van deze stichting hebben in 1996 150 egels, waarvan 132 uit Zoetermeer afkomstig, verzorgd en weer uitgezet in en buiten Zoetermeer.

Landelijk gezien (KNNV-zoogdieren atlas) komt de egel bijna overal in Nederland voor. Of de egel recentelijk in aantal toe- of afneemt valt moeilijk met zekerheid te zeggen daar er geen kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn. Elk jaar weer verongelukken grote aantallen egels in het verkeer, toch zijn er geen aanwijzingen dat door deze slachting de egelstand sterk achteruit gaat. Uit een Zweeds onderzoek is gebleken dat de egelstand in bos- en akkerbouwgebied aanzienlijk lager is dan in het stedelijk gebied.

Toen ik zondag 20 april j.l. meeliep met een natuurwandeling wezen de IVN-gidsen Lex van Dieren en Rob Wiewel ons op wat bodembedekkende dwergstruikjes (*Symphoricarpus chenaultii* "hancock") zoals er vroeger jaarlijks honderdduizenden van in de Zoetermeerse wijken zijn aangeplant. Deze dwergstruikjes zouden van wezenlijk belang zijn voor een aantal in de stad levende zoogdieren waar de egel het meest sprekende voorbeeld van is. Egels kunnen er overdag of bij naderend gevaar in wegkruipen en onder gunstige omstandigheden misschien zelfs in overwinteren.



IVN-gids Rob Wiewel aan het woord

Erg interessant wordt dit plantsoensortiment daarentegen niet gevonden. Monocultures van exoten, daar lopen natuurminnaars niet gauw warm voor! Sinds het afschaffen van de gifspuit echter is dit saaie instant groen op z'n retour. De tot 50 cm. hoge bodembedekkende struikenbeplanting wordt bij renovaties vaak vervangen door gras dat als gemakkelijker beheer(s)baar en sociaal veiliger wordt gezien. Maar waar de egels vervolgens heen moeten, daar hoor je niemand over!

Natuurlijk kunnen bewoners in hun eigen tuin veel compenseren op dit gebied, alleen ben ik er niet gerust op dat dat ook werkelijk gebeurt. (zie Marit in kwartaalbericht nr. 16) Een egelvriendelijk tuin zou toch minimaal dorre, winter- overstaande planten, een stapel snoeihout, compost of een bladhoop, dicht struikgewas en een egeltrap tegen de vijveroever moeten bevatten, maar dat zie je in het oprukkende schuttingenlandschap opvallend weinig!

Het probleem met de egels in Zoetermeer is dat we zo weinig lokale kennis hebben. Om hoeveel egels gaat het en welke wijken zijn het egelrijkst? Bestaat er een verband tussen het aantal egels in een bepaalde wijk en de aanwezige begroeiingstypen en zijn er plekken aan te wijzen waar vaak egels in het verkeer omkomen?

Jaren geleden hebben we vanuit "De Soete aarde" een klein onderzoekje naar doodgereden egels gedaan. Na een oproep in de krant kwamen er in drie weken zo'n 25 meldingen binnen, verspreid over alle wijken..

Van de in 1996 bij de egelopvang binnengebrachte dieren waren verreweg de meeste afkomstig uit Buytenwegh (45 stuks), op afstand gevolgd door Meerzicht (24 stuks) en Seghwaert (11 stuks). De conclusie dat er in Buytenwegh relatief veel egels voorkomen is echter niet gerechtvaardigd. Misschien wordt er in die wijk wel meer dan gemiddeld naar egels gekeken!

Om die reden zou ik een oproep willen doen aan alle KNNV'ers en andere natuurliefhebbers om in hun directe woonomgeving uit te kijken naar rondscharrelende

egels en hun waarnemingen door te geven aan Tilly Kester ("De Soete Aarde", tel. 3168650)

Overigens wil Karin Koppen van de egelopvang ons KNNV'ers op het hart drukken dat egels, zeker in deze tijd van het jaar absoluut niet opgepakt mogen worden, maar wij natuurliefhebbers weten dat natuurlijk al lang!

Misschien kunnen we met z'n allen zoveel waarnemingen doen dat we zo meer te weten komen over het functioneren van bodembedekkende struikenbeplanting in het openbaar gebied.

Met zieke of gewonde egels kunt u bij de "Stichting Egelopvang Zoetermeer e.o." terecht. (tel. 079- 3512589/3423965)

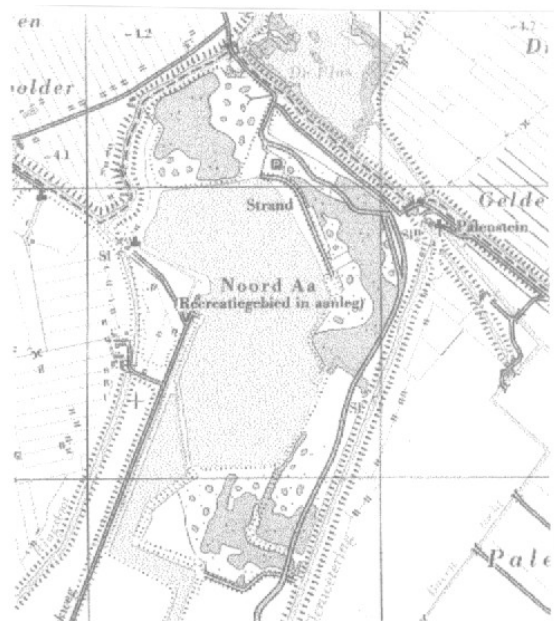
11 HET VERLOREN BOS AAN DE NOORD-AA

Peter van Wely m.m.v. Taeke de Jong

In bijgaande figuren is de ontwikkeling van de Noord-AA weergegeven. Oorspronkelijk was het plan om na de Zoetermeerse Plas als zandwinplaats uit de Geerpolder in gemeente Zoeterwoude zand te winnen. Toen Zoeterwoude daarmee niet accoord ging, werd ten behoeve van de zandwinning aan de oostzijde van de Zoetermeerse Plas een uitbreiding van het water gemaakt. Daarvoor moest de Aziëweg worden omgelegd en een groot stuk natuur met een fietspad erdoorheen worden opgegeven.

Dat fietspad liep met bruggetjes door een gebied met kleine gegraven plasjes. Het was een gebied met riet en ransuilenbosjes dat net interessant begon te worden. Die fietsroute werd dus een fietspad naast de Aziëweg en daarmee weer een stuk minder spannend.

Het iets noordelijker gelegen overgebleven gebied achter het AA-strand ontwikkelde zich echter verder tot een mooi bos. Van het fietspad was daar een door zijn S-bocht beschut laantje overgebleven waar ik begin jaren '90 verscheidene vlindersoorten vond. Het AA-strandbos aan het laantje kreeg verschillende etages, aan de rand waarvan in de loop van april en mei verschillende vlindersoorten elkaar afwisselden. Op hoogtij dagen vond ik daar 10 dagpauwo-gen, 3 kleine vossen, 2 gehakelde aurelia's, 3 citroenvlinders, 2 grote koolwitjes, 2 kleine koolwitjes en 6 klein gaderd witjes.



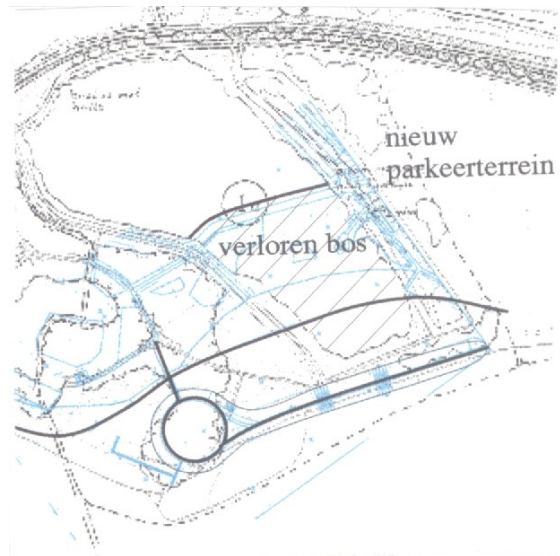
Noord AA 1976



Noord AA 1988

Er kwamen echter nieuwe gemeentelijke plannen waarvoor dit keer het zuidelijke deel van het AA-strandbos moest worden opgegeven (zie bijgaande figuur).

Daarmee verdween de S-bocht uit het laantje en kreeg de wind vrij spel, zodat de vlinders verjaagd werden. Dit jaar vond ik op het overgebleven korte rechte stuk van het laantje op de gunstigste dag nog slechts 2 dagpauwogen, 1 kleine vos, 1 gehakkelde aurelia, 1 citroenvlinder, 2 grote koolwitjes, 2 kleine geaderde witjes. Voor de grote koolwitjes was het een goed jaar voor de soort, maar over het algemeen kan men zeggen dat de vermindering van het aantal vlinders (tot ca. 1/3) niet in verhouding stond met de vermindering van het bosoppervlak (tot ca. 2/3) en de lengte van het laantje (tot ca. 1/2). Het was vooral te wijten aan het feit dat dit laantje nu niet meer beschermt is voor winden uit het oosten en zuidoosten die dikwijls aan de mooiste dagen gekoppeld zijn.



Verloren bos

De vermindering van het aantal vogels kan globaal als volgt worden samengevat. Ik beperk mij tot het bos en de rietkraag aan het meer, en laat het gebied aan de Aziëweg dat in een parkeerplaats is veranderd in beide tellingen weg.

In de oude situatie vond ik als broedvogel 4 tuinfluiters, 2 zwartkoppen, 3 tjiftjafs, 3 fitissen, 2 winterkoninkjes, 1 roodborst, 1 ransuil, 1 torenvalk, en (in de rietkraag) 2 kleine karakieten, 2 rietgorsen en (in het laatste jaar voor de kap) 1 blauwborst. Toen de vogelwerkgroep er een nestkast voor een bosuil ophing, verscheen deze daar ook. Dit was sinds 1970 in Zoetermeer niet meer voorgekomen. Ik heb hem toen in een oud gebouw aan de Dorpsstraat gezien, maar weet niet of hij er toen ook broedde. Deze winst ging overigens in het AA-strandbos na enige tijd wel ten koste van de ransuil en de torenvalk als broedvogel. De ransuil zien we echter ook wel in het Westerpark en de torenvalk is (mede dank zij de nestkasten van de vogelwerkgroep) in Zoetermeer vrij algemeen. Het ophangen van een nestkast voor de bosuil kan men beschouwen als een kunstmatige versnelling van de natuurlijke successie naar een ouder bos (met grote gaten in de bomen) dat de bosuil in het voordeel brengt.

Na de kap vond ik in het genoemde deel van het AA-strandbos dat nog over was 1 zwartkop, 1 tuinfluiter, 2 tjiftjafs, 1 fitis, en 1 winterkoning en een 4 a 5 nesten blauwe reigers! Ik heb in beide tellingen de mezen en de lijsters buiten beschouwing gelaten.

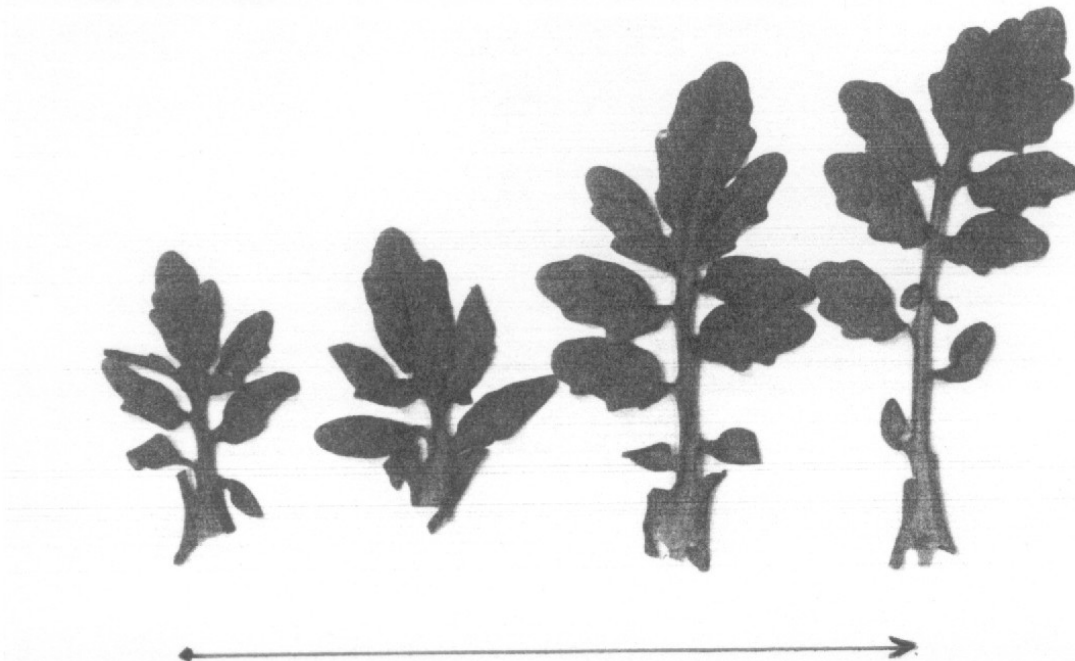
De komst van de parkeerplaatsen en het verdwijnen van de lage bosjes ter plaatse heeft verschillende tuinfluiters, fitissen, zwartkoppen en tjiftjaffen gekost.

12 BITTER BARBARAKRUID HERVONDEN!

Johan Vos

Bitter barbarakruid (*Barbara intermedia*) is volgens de Heukel's flora, 22e druk een zeldzame plant in ons land.

Bladen bitter barbarakruid van boven naar beneden



Bitter barbarakruid

Op 9 april j.l. trof ik in oostelijk Rokkeveen (30.57.55) een twintigtal exemplaren van deze soort aan, tegenover Weleda langs het fietspad achter een hek. Dit fietspad verbindt de platinasingel met de landscheidingskade die de gemeentegrens van Zoetermeer markeert. De vindplaats ligt pal tegenover deze landscheidingskade. Het bitter barbarakruid kennen we uit de jaren '80 vooral van het Westerpark waar ze eerst pleksgewijs massaal en later hier en daar met een enkel exemplaar optrad.

Dit grillige verschijnen en verdwijnen laat zien dat we te maken hebben met een pionierplant. Ook de huidige vindplaats in Rokkeveen, in geroerde nog onbegroeide grond, wijst in die richting.

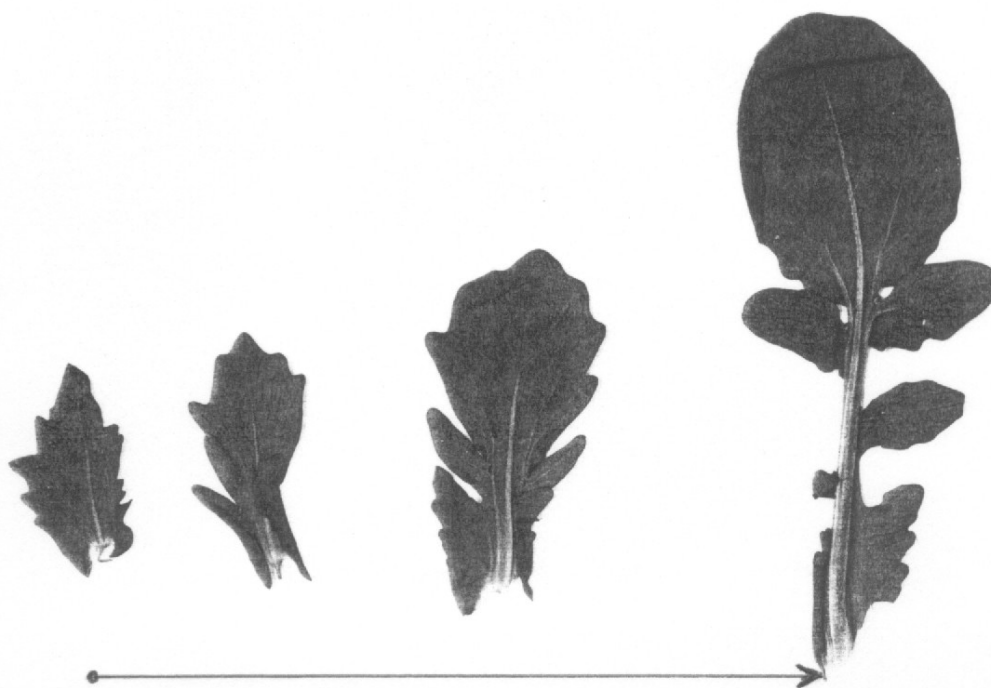
Het opmerkelijke van de vindplaats in Rokkeveen is dat deze aansluit bij het gebied waar de soort in 1981 (30.17.15, "landscheiding in de omgeving van de driesprong") gevonden is.

Bitter barbarakruid verschilt van gewoon barbarakruid in de volgende kenmerken:

- 1) *B. intermedia*: bovenste bladeren veerdelig, met 1- 3 paar zijslippen, een smalle eindslip en gewimperde oortjes, stijl dik en stomp, in vruchtstadium 1- 1,5 mm lang.
- 2) *B. vulgaris*: bovenste bladeren ongedeeld en iets handvormig, of met 1 paar zijslippen en een brede eindslip, oortjes kaal, stijl slank en spits, in vruchtstadium 2- 3 mm lang.

Mijn ervaring omtrent de bloeitijd is dat bitter barbarakruid één tot twee weken eerder bloeit dan gewoon barbarakruid. De Heukels flora maakt dat onderscheid daarentegen niet en geeft voor beide soorten de periode april-juni aan.

Bladen gewoon barbarakruid van boven naar beneden



Gewoon barbarakruid

Zeer recent werd bitter barbarakruid tijdens het inventariseren op 14 juni in het Buytenpark op verscheidene plekken aangetroffen!

Van de redactie: een geheugensteun uit Garms/Eigener voor gewone zielen zoals wij:



HERIK RAAPZAAD ZWARTE MOSTERD KOOL BARBARAKRUID

13 BRYOLOGISCHE VERKENNINGEN DEEL TWEE

Pieter Korstanje

In het vorige kwartaalbericht heb ik een lijst weergegeven van mossen die ik de afgelopen winter in Zoetermeer heb gevonden. Het ging toen om 22 soorten. Inmiddels is de lijst weer een stukje gegroeid. Maar liefst 7 soorten zijn erbij gekomen. Zo leverde de natuurtuin in het Westerpark 3 nieuwe soorten op. In het Buytenpark zijn 2 nieuwe soorten gevonden en in het Westerpark 1. Een andere nieuwe soort bevindt zich op mijn eigen balkon. Tenslotte is het Watervorkje (*Riccia fluitans*) aan de lijst toegevoegd, een levermosje waar Johan Vos in het vorige kwartaalbericht een artikeltje aan wijdde. In totaal zijn er nu 29 soorten uit Zoetermeer bekend.

In de natuurtuin deed ik een leuke vondst. Onder aan een paar rietstengels die met hun voeten in het water stonden vond ik een *Pellia* (*Pellia epiphylla*). Dit is een levermos dat zich op deze moerassige plek goed thuisvoelt. Op een aantal drogere plaatsen groeit massaal het Gedrongen kantmos (*Lophocolea heterophylla*). Vooral enkele berkenstobben zijn hiermee overwoekerd. Kantmos is eveneens een levermos. Verder vond ik in de natuurtuin het Groot rimpelmos (*Atrichum undulatum*). Een soort met doorzichtige gerimpelde blaadjes. Net zoals in de poldertuinen komt in de natuurtuin Haarmos voor. Ik ben er alleen nog niet achter om welk soort Haarmos het gaat. Tijdens de inventarisatie van het Buytenpark op 14 juni hebben Els Prins en ik tevens wat mosjes verzameld. Els kwam o.a. het Knikkertjesmos (*Physcomitrium pyriforme*) tegen. Een leuke soort om te zien. Verder vond ik hier het Broedknopmos. Dit groeide aan de binnenkant van een knotwilg. Twee leuke vondsten dus in het Buytenpark. Meer vondsten die we hier deden moeten nog nader bekeken worden. In het Westerpark kwam ik het Achterlichtmos (*Grimmia apocarpa*) tegen. Een soort die waarschijnlijk vrij algemeen is in Zoetermeer. Het mosje dat zich op mijn balkon thuisvoelt is het Parapluutjesmos (*Marchantia polymorpha*), wederom een levermos dat regelmatig in plantenbakken is te vinden.

Aangezien er nog een stapeltje vondsten op determinatie ligt te wachten, verwacht ik in het volgende kwartaalbericht weer met een aanvulling van de lijst te komen.

14 HERBARIUM

Pieter Korstanje

Op een van de laatste bijeenkomsten vorig jaar van de plantenwerkgroep werd het idee opgevat om een begin te maken met een herbarium van Zoetermeerse planten. Vooral bij het determineren van moeilijke soorten is het handig om naast de flora ook een echt exemplaar bij de hand te hebben. Een voorbeeld van zo'n groep van moeilijke soorten vormen de grassen. Daarom zijn les Voogd en ik dit jaar begonnen met het verzamelen van de eerste grassen.

Een mooie gelegenheid voor het verzamelen van herbariummateriaal was de inventarisatie van het Buytenpark op 14 juni. Onder deskundige leiding zijn toen verschillende kilometerhokken onderzocht op hun vegetatie. Naast tientallen vertegenwoordigers van andere plantenfamilies kwamen we toen zo'n vijftien verschillende soorten grassen tegen, waarvan ik er twaalf heb meegenomen om te drogen. De eerste soort die we tegenkwamen was de Duist. Een gras dat vooral bekend is als akkeronkruid, maar dat zich in Zoetermeer langs de randen van de stad goed weet te handhaven. Even verderop stonden Riet en Rietgras. Twee soorten die vegetatief sterk op elkaar lijken. Het Rietgras stond al in bloei, zodat ik daar een aar van mee kon nemen. Een stukje verderop weer een lastige soort, het Ruw beemdgras. Deze soort lijkt sterk op Veldbeemdgras. Het verschil zit hem o.a. in het tongetje. Ook het Straatgras was van de partij. Een zeer algemene soort, maar mag daarom nog niet in het herbarium ontbreken. Het volgende gras was de Kropaar. Een soort die wat gemakkelijker te herkennen is. Ook de Gestreepte witbol is eenvoudig te determineren. Van de Draviken waren de Zachte dravik en de IJle dravik present. Twee soorten die lastiger uit elkaar te houden zijn, zijn Kweek en Engels raai. Het verschil is o.a. te vinden in de stand van de aartjes ten opzichte van de stengel. Een andere lastige soort die we tegenkwamen was het Fioringras. Bij de determinatie van deze soort is het nodig om naar de zijdelingse uitlopers, de stolonen te kijken. Ook de Beemdlangbloem is niet altijd direct op naam te brengen. Weer op weg naar huis nog even snel het Timotheegras uitgerukt.

Alle soorten die ik heb meegenomen liggen inmiddels tussen kranten te drogen. Wanneer je aan het eind van zo'n ochtendje verzamelen alle grassen naast elkaar op een rijtje legt, besef je pas wat voor een enorme variatie aan soorten er eigenlijk bestaat. Wanneer het plantenseizoen over een paar maanden is afgelopen en er buiten wat minder te beleven valt, zullen de eerste soorten ingeplakt worden. De eerste stap op weg naar een Zoetermeers herbarium is dus gezet. Wanneer er mensen zijn die ook een bijdrage willen leveren aan het herbarium dan kunnen ze natuurlijk altijd bij les of bij mij terecht. Nog leuker is het natuurlijk om een keer mee te gaan met een excursie of inventarisatie, want dan leer je de soorten pas echt goed kennen. Na de grassen komen de zegges, biezen, russen, enz. aan de beurt. Het herbarium is dus nog lang niet compleet, er valt nog genoeg te verzamelen.

BUITEN DE AFDELING

15 BERICHTEN

Vorderingen plan Wielewaal

Het in 1995 door het Platform Groen ingediende plan is, na de goedkeuring daarvan en het rondmaken van de financiering, nu zover dat de aanleg en afronding van dit plan in 1997 zal plaatsvinden, aldus de adviesraad Natuur & Milieu in haar jaarverslag over 1996.

Het "Zoetermeerbloem" project

Op 15 juni 1997 heeft Platform Groen een voorstel voor integraal waterbeheer bij de gemeente Zoetermeer ingediend. Dit plan behelst maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater, met name in het Westerpark. Hierdoor kunnen zich gevarieerde waterplanten met zuurstofplanten, zoals diverse fonteinkruiden ontwikkelen, met daartussen de algemeen voorkomende snoek en scholen baars, Op het water zijn diverse soorten drijfplanten te zien, waaronder de waterlelie.

Natuurvriendelijke oevers zorgen naast riet voor vele andere plantensoorten. Hierin komen verschillende soorten rietzangers voor (kleine karekiet, rietzanger, blauwborst, e.a.). Er huizen waterrallen en er leeft ook de roerdomp.

Bijeenkomst in de Soete Aarde

Op 6 oktober organiseren de verenigingen die participeren in de Soete Aarde, een z.g. Groen Café voor alle leden van deze verenigingen. Op deze avond, die om 20.00 uur begint, wordt een uiteenzetting gegeven over het stadsnatuurplan.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (NVL)

Op 1 maart jl. is de NVL opgericht. De NVL is ontstaan uit een fusie tussen het jeugdbondslibellenproject en de Nederlandse Libellen Onderzoekers (NLO). De vereniging stelt zich ten doel, mensen die geïnteresseerd zijn in de libellenfauna van Nederland, bij elkaar te brengen. De vereniging brengt het tijdschrift "Brachytron" uit, dat tweemaal per jaar verschijnt.

Nadere inlichtingen kunnen verkregen worden bij:

Vincent Kalkman (voorzitter)

Oude Rijnsburgerweg 38

2342 BC Oegstgeest

Telefoon: 071-517 06 78

Slotschoningsperikelen

"Minder vaak Slootschonen" is een uitgave van de dienst "Ruimte en Groen" van de provincie Noord Holland (gratis daar aan te vragen). De conclusies in dit onderzoeksrapport sluiten wonderwel aan bij de feiten en waarnemingen van de afdeling Leiden van de KNNV, naar aanleiding van de verfoeiing van het maaibootje als slotschoningsgereedschap.

Uit het rapport blijkt dat de vele experimenten en onderzoeken van de laatste jaren hebben aangetoond, dat het slechts eenmaal in de twee jaar in oktober schonen van sloten, nauwelijks nadelige gevolgen heeft en grote winst voor de natuur betekent.

Staat van de natuur 1995, Provincie Zuid Holland

Overgenomen uit het kwartaalblad van de afdeling Delft.

De provincie geeft regelmatig een boekje uit, met de relatie tussen natuurwaarden, de belangrijkste factor daarvoor, en de streefwaarden voor beide. Om kort te gaan: de natuurwaarden bevinden zich nog steeds min of meer in een vrije val. Oorzaak: de nog steeds toenemende bemesting.

Positief is dat nieuw aangeworven natuurgebieden in korte tijd sterk verbeteren. Ook is het aantal vrijwilligers dat weidevogels in het broedseizoen beschermt, toegenomen, alsook het gebied dat daarmee gemoeid is.

16 SLOOTNOOD

Marit

Ik voel me in de steek gelaten. Want 't is al haast de langste dag en de karekiet is er nog niet. Hij laat onze sloot links liggen, dit jaar. Hij is er overheen gevlogen en heeft uit de hoogte gedacht: hier doe ik het niet voor, ik ga 's verder kijken. En ik mis dat arrogante krenge. Want zonder karekiet is de zomer lang zo zomers niet.

Nu zal menig nuchter denkend mens zeggen: en wat dan nog? Wat heb je nou helemaal aan zo'n karekiet? Klein snertvogeltje dat je amper te zien krijgt, je hoort hem alleen. En hoe! De godganselijke dag zit-ie kijfziek te krijsen. Hij overstemt zelfs de winterkonig. Typisch zo'n figuur die alleen maar zichzelf wil horen en iedereen in de rede valt. Is dat nou bijzonder?

Toch wel, schijnt het. Want we waren ooit op excursie, met een bootje op de Wieden, (in augustus, de verkeerde tijd, alle vogels moe van het kinderen grootbrengen, in de rui, onzichtbaar tussen het riet, niks buitengewoons te zien dus, nou ja, een fuut waarvan een Drentse mevrouw naast ons helemaal verrukt was, maar zij snapte weer niet wat wij Zoetermeeders voor speciaals aan een buizerd zagen, terwijl een buitenlandse heer bijna uit de boot viel van geluk toen hij een blauwe reiger ontwaarde) toen de gids plotseling de motor uitzette en ssssst!! deed. Hij had een Kleine Karekiet gehoord! (Natuurgidsen praten in hoofdletters.) Als we nu allemaal heel zachtjes deden konden wij 'm misschien ook... Er viel een eerbiedige stilte. Dat we dat mochten beleven, de Kleine Karekiet... Maar die hield prompt zijn snavel. Tuurlijk. Karekieten moeten altijd ergens boventuit schreeuwen. Die schrikken van stilte. En niemand in dat bootje wilde geloven dat wij midden in de stad Zoetermeer iedere morgen voor dag en dauw wakker getetterd werden door karekieten. En dat we dat niet eens altijd leuk vonden.

Maar goed. Dat is voorbij. Deze zomer is onze sloot karekietloos. En hoe komt dat nou? Wie z'n schuld is dat? Was het de ijzige winter, waardoor we met z'n allen op het water konden lopen en de slootkant onder handen nemen, bomen omzagen, riet maaien, rafelige randjes aftimmeren en ophogen? Na de strenge winter zagen ongeregelde slootkanten er ineens een stuk netter uit. En misschien houdt een karekiet niet van netjes.

Of is het de schuld van de heersende tuingekte, die zoveel buurtgenoten een 'metamorfose' aanpraat?

- Tuinwinkel, heeft u ook metamorfoosjes, die van de televisie?
- Dat treft dame, die zijn net in de aanbieding. Wilt u een lease-morfoos of één met groei-hypotheek?
- Graag één met flink veel status. Hoe moet ik die onderhouden?
- Ach mevrouw, neem nou gewoon om het jaar een nieuwe.

Zo werd onze sloot opgesmukt met hoge damwanden, overstekende terrassen en vindingrijke constructies van speels beton. Hartstikke leuk voor al die mensen die weer 's wat anders, wat nieuws wilden en hartstikke leuk ook voor de tuinleveranciers. Maar misschien houdt een karekiet niet van weer 's wat anders.

Maar eigenlijk denk ik dat het vooral de riethappers waren, die baggerboten met grijpparmen, die in onze sloot de rietkraag kwamen 'uitknippen'. Uitknippen. Dat doet men met jeugdpuistjes en als het goed is, verdwijnen die dan. De rietkraag is in elk geval goed weg en zonder riet, geen karekiet. Zo simpel is dat.

Komen we terug op de vraag: wat mis je nou helemaal aan een karekiet, zo'n flets bosje veren met een veel te grote mond? Kan ik dat uitleggen aan nuchter denkende mensen? Kijk. Als de karekiet je sloot voorbij vliegt, is dat net alsof van een restaurant de Michelinsterren worden afgepakt. De ster op zich stel niks voor, een spetter goudverf op een papiertje. Maar als hij verdwijnt, betekent dat: degradatie. Dat restaurant is niet goed genoeg meer. Appelmoes uit blik, plastic bloemetjes op tafel. Fijnproevers laten het voortaan links liggen.

Als de karekiet je sloot voorbij vliegt, betekent het dat straks de kikkers en de visdiefjes 'm ook niet meer moeten. Dat-ie niet meer deugt, qua sloot. Dat de entourage fout is. Dat er alleen nog fast-food junks komen eten, broodeenden en grachtkoeten. Straks is onze sloot alleen nog maar goot.

Die ene buurman, die achteraan zijn tuin een schutting neerzette tussen zichzelf en het water, die kan ik dus best een beetje begrijpen. Die kon zeker de verloedering niet meer aanzien.

DATA

17 KALENDER

schrijf in Uw agenda

zaterdag 12 juli 14.00 uur Westpunt.

KNNV/IVN. Inleiding en excursie krekels en sprinkhanen. Adrie van Heerden.

zondag 27 juli 13.00 uur Westpunt.

Vogelwerkgroep. Rondleiding van een uur in de natuurtuin.

zondag 3 augustus 9.00 uur De Soete

Aarde. Dagexcursie groene strand Oostvoorne tussen zeekraal en parnassia. Aanmelden i.v.m. vervoer naar Oostvoorne (tel. 079- 3213152)

zaterdag 9 augustus 9.00 uur De Soete

Aarde. Dagexcursie vlinderwerkgroep Middelduinen Goeree. Inlichtingen bij Ben Prins (tel. 079- 5931749)

zondag 17 augustus 10.00 uur gebouw

Delfland Buytenparklaan. PLanten en vlinderexcursie Buytenpark.

zaterdag 23 augustus 9.00 uur gebouw

Delfland Buytenparklaan. Natuur monitoren waterplanten in het Buytenpark. Plantenwerkgroep onder leiding van Adrie van Heerden.

zaterdag 23 augustus 9.30 uur

bouwmart "Gamma" aan de Heringaweg Haarlem, Waarderpolder. Floron-inventarisatie Haarlem, een met kalkrijk zand opgespoten industrieterrein (Km-hok 105/489 en 105/490) Joop Mourik
Duur: halve dag.

zondag 24 augustus 13.00 uur Westpunt.

Vogelwerkgroep. Rondleiding van een uur in de natuurtuin.

vrijdag 29 augustus 20.00 uur De Soete

Aarde De Nederlandse vereniging voor mikroskopie (NVVM). Lezing over mossen en korstmossen Jan Parmentier (aanmelden tel. 079- 3169210)

donderdag 11 september 20.30 uur De

Soete Aarde. Lezing over diersporen

donderdag 11 september 20.00 uur De

Soete aarde. Vogelwerkgroep. Natuurfilm. Informatie: tel. 079- 3523376

dinsdag 16 september 20.00 uur De

Soete Aarde. Dialezing over kruisspinnen Ben Prins.

zaterdag 20 september 9.00 uur paviljoen

AA-zicht. Spinnenexcursie in het natuurbos. Ben Prins

zaterdag 20 september 8.00 uur

Winkelcentrum Meerzicht. Vogelwerkgroep. Excursie Ackerdijkse plassen. Aanmelden: tel. 079- 3523376

zondag 28 september 13.00 uur

Westpunt. Vogelwerkgroep. Rondleiding van een uur in de natuurtuin.

maandag 6 oktober 20.00 uur De Soete

Aarde. Groen Café voor alle leden van Natuurverenigingen. Stadsnatuurplan.

18 REGISTER

aardaker	11	dagpauwoog	26,27	karekiet	33,34
achterlichtmos	30	daslook	5	kikkers	34
akkerleeuweklauw	5	daucus carota	8	kleine karekiet	6,33
akkeronkruid	31	dravik	31	kleine koolwitjes	27
atrichum undulatum	30	drienerfmuur	5	kleine lantaarnjuffer	18
azuurwaterjuffer	19,20	duizendblad	5,8,9	kleine ooievaarsbek	10
barbara intermedia	28	egel	24,25,26	kleine roodoogjuffer	21
barbarakruid	29	enallagma cyathigerum	18	kleine vos	26,27
bastaardpaardenstaart	5	engels raai	31	knikkertjesmos	30
beekjuffer	13,14	erythroma najas	21	knolboterbloem	5
beemdlangbloem	31	fioringras	31	knoopkruid	8,10
bermooeivaarsbek	9	fitis	27	knotwilg	30
biezen	31	fuut	33	koekoek	6
bitter barbarakruid	28	galopteryx virgo	14	koninginnenpage	8
blauw lantaantje	18	gazon	9	koolwitje	27
blauwborst	27	geaderd witje	27	krekel	2
blauwe juffers	17,18, 19,20	gedrongen kantmos	30	kruipend zenegroen	5
blauwe reiger	27,33	gehakkelde aurelia	2,26,27	kweek	31
blauwe vijverjuffer	18	geranium pyrenaicum	9	landkaartje	2
bleke morgenster	12	gestreepte witbol	31	lantaarnjuffers	18
bloedkoraaljuffers	21	gewone smaragdijuffer	16	lantaantje	18
bont zandoogje	2	gewoon barbarakruid	28	lathyrus	11
borstgierstgras	5	glanzende smaragdijuffer	16	lathyrus pratensis	10
bosbeekjuffer	14	grassen	31	lathyrus tuberosus	11
bosuil	27	grimmia apocarpa	30	lestes	15
brede orchis	7	groene kikker	7	lestes barbarus	15
brede stekelvaren	5	groene specht	6	lestes dryas	16
broedknopmos	30	groot rimpelmos	30	lestes sponsa	16
broedvogels	22	grote koolwitjes	27	lestes virens	15,16
bronkruid	5	grote lantaarnjuffer	18	lestes viridis	16
bruin blauwtje	9	hancock	24	lestidae	15
bruin zandoogje	2	hardbladzonnebloem	5	levermos	30
bruine winterjuffer	15	heermoes	5	libellen	12
buizerd	33	heil hitlergras	5	lidrus	5
calopteryx splendens	14	hooiland	9	lijsters	27
centaurea jacea	10	hooilandsoorten	8	lophocolea heterophylla	30
cercion lindenii	17	hopklaver	8	marchantia polymorpha	30
ceriagrion tenellum	21	houtsmaragdijuffer	16	margriet	8,9
citroenvlinder	27	ijle dravik	31	metaalglansjuffers	15,16
citroenvlinders	26	ischnura	18	mezen	27
coenagrion	18,19, 20	ischnura elegans	18	morgenster	11
coenagrion hastulatum	19,20	ischnura pumilio	18	ooievaarsbek	10
coenagrion lunulatum	19,20	kanaaljuffer	17	oranje zandoogje	2
coenagrion puella	19,20	kantmos	30	orchidee	7
coenagrion pulchellum	19,20	karakieten	27	paarse en gele morgenster	12

paarse morgenster	11	stekelbaarsjes	7
parapluutjesmos	30	stekelvaren	5
pastinaak	8,9	stolonen	31
peen	8	subsp. sativus	8
peerwaterjuffer	19	sympecma fusca	15
pellia epiphylla	30	symphoricarpus chenaultii	24
physcomitrium pyriforme	30	t x mirabilis	12
platysnemis pennipes	17	tengere smaragdijuffer	15,16
pratensis	11	timotheegras	31
pyrenaicum	9	tjiftjaf	6,27
pyrthosoma nymphula	21	torenavalk	27
ransuil	27	tragopogon porrifolius	11
ransuilenbosjes	26	tuinfluiter	27
reuzenzwenkgras	5	veelbloemige salomonszegel	5
riccia fluitans	30	veelbloemige veldbies	5
riet	26,31	veen (of maan) waterjuffer	19,20
rietgors	27	veldbeemdgras	31
rietgras	31	veldlathyrus	10,11
rode juffers	17,21	visdiefje	34
rondbladige ooievaarsbek	10	vlinder	2
roodborst	27	vulgaris	28
russen	31	vuurjuffer	21
ruw beemdgras	31	waterjuffer	12,18,19,20
schaduwgras	5	watervorkje	30
slanke (of variabele) waterjuffer	19,20	weidebeekjuffer	14
smalle stekelvaren	5	winterkoning	6,27,33
smalle weegbree	8	zachte dravik	31
smaragdijuffers	15	zeggen	31
speerwaterjuffer	20	zuidelijke smaragdijuffer	15
sprinkhaan	2	zwartkop	27

24 NAMEN

Bestuur

Ies Voogd, voorzitter (3213152)

secretaris: vacature

Tilly Kester, plantenwerkgroep (3412605)

Hans Bieze, penningmeester (3421351)

Pauline Verheij, Platform Groen (3312855)

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Jan Muijs (3514048)

Taeke M. de Jong

Marsmanhove 2

2726 CM Zoetermeer

telefoon:

werk:015-2785965

thuis:079-3516599

Kopij kan hier worden ingeleverd in getypte vorm of op floppy (platte DOS-tekst of WP 5.1).

Typ soortnamen met kleine letters! Het woord "mens" wordt immers ook niet met een hoofdletter geschreven. Je kunt ook een afspraak met Taeke maken om samen een verhaal te maken. Vooral ervaringen uit het Zoetermeerse verleden vallen bij hem in goede aarde. Je kletst met een kop koffie wat voor je uit en naast je zie je bij Taeke op de laptop een verhaaltje ontstaan dat je kunt controleren en wijzigen waar je bij zit.

Inleverdatum geschreven kopij
oktobernummer: voor 27 september bij
Taeke de Jong of Jan Muijs.

Denk aan de rubriek in het kwartaalblad:

Gezien in Zoetermeer!

Het gaat hier om waarnemingen van Zoetermeerse KNNV'ers. Ziet of ervaart u iets in de Zoetermeerse natuur, maak er dan een berichtje van (met vermelding van waar en wanneer) en stuur het op Taeke.

IK WIL OOK LID WORDEN

Ondergetekende,

.....Naam

.....Adres

.....postcode

.....telefoon

0 geeft zich op als lid van de KNNV-
Zoetermeer

0 wil graag nader geïnformeerd worden
over de KNNV

Lidmaatschap: fl 50,- per jaar, inclusief
abonnement op Natura.
Huisgenootleden: fl 25,- per jaar.

Dit formulier kunt U inleveren bij of
toezenden aan:

Ies Voogd
Berglaan 96
2716 EE Zoetermeer

of aan:

Annet de Jong
Gaffelaarkade 2
2725 CD Zoetermeer

Afbeeldingen zonder bronvermelding zijn
met licentie voor dit blad afkomstig uit
Prisma Plantengids en Prisma Dierengids,
beide van A. Kelle/H. Sturm.